

Lunds Universitet

Institutionen för
Kommunikation
och Medier

Billeder hænger bedre i rammer

*-Hvordan Lars Løkke Rasmussen
framer regeringens økonomipolitik i
Folketingets åbningstale 2016*

C-uppsats

Retorik

Handledar: Anders Eriksson

Forfatter: Julius Lyk-Jensen

Abstract

In this paper the political framing in Prime Minister Lars Løkke Rasmussen's speech at the opening of the Danish parliament will be examined. To accomplish the purpose of the study, classical and modern framing theory will be used to show the form, function and effects of the frames in concern. Main theories in the paper are George Lakoff and Robert Entman, while secondary theoretical works span from Erving Goffman and Friedrich Nietzsche to Rune Sloothus, Jens Steen & Gry Reiter and Wayne Booth. The methodological approach is qualitative and mainly hermeneutical. The results show, that Lars Løkke Rasmussen's use of framing in the speech picture the state of the country from an economical point of view. Via metaphorical and value-loaded frames he states the Danish economy as losing in a competition for economical growth compared to other nations. The solution he offers is pushing unemployed people into work by motivating them through the government's economical reforms and regulations. In order to do that he frames work as morally correct, the reforms as an savings account and a common tax cuts and the governments economical regulations as necessary for the future survival of the Danish economy. Furthermore he positions himself as a prime minister by speaking to the broad Danish population. At the same time he conducts valuable political partnership with the business world and the worker-organisations by praising them and avoiding not offending them in his political points of view. As an end point Lars Løkke Rasmussen frames in a democratic constructive way as his framing brings his political points and values out in the open, but also at certain times manipulates and camouflages the actual political act in the government's package of economical reforms.

Indledning	1
Problemformulering	3
Underspørgsmål	3
Tidligere forskning	3
Steen, Jens J. & Reiter Gry, Inger, 2015: Tag bladet fra munden – en introduktion til politisk framing. Samfundslitteratur	3
Tynell, Jesper, 2014: Mørkelygten. Samfundslitteratur.	4
Rune Slothuus	4
Teoretiske udgangspunkter	4
Introduktion til framingbegrebet.....	4
Sprogets rolle i framing.....	5
Framing gennem metaforer.....	5
Metaforfamilier og familiemetaforen	6
Typer af frames	7
Framingens funktioner	9
Materiale	10
Metode	12
Fremgangsmåde	13
Metodeproblemer	13
Analyse	14
Et spørgsmål om tradition.....	14
Et spørgsmål om timing	16
Hvordan Lars Løkke Rasmussens tale formes og former de retoriske omstændigheder.....	16
Hvem taler Lars Løkke Rasmussen til?.....	17
Baglandet.....	18
Regeringens interne klima er dårligt.....	19
Framing	20
Velkommen til konkurrencestaten.....	20
Det skal kunne betale sig at arbejde	23
Åbent brev til venner og fjender.....	24
Landsfaderen Løkke.....	28
Slutsatser på analysen.....	29
Diskussion	32
Og hvad så?	32
Rhetrickery?	34
Mange mulige opgaver.....	35
Kedelige kopi eller relevant aktualisering?	36
Perspektivering.....	36
Litteraturhenvisninger	42
Sekundær litteratur:	43
Utrykte kilder:	44
Bilag:	45

Indledning

Ifølge Aristoteles handler retorik om at finde det perspektiv på en sag, som er bedst egnet til at overtale (Sigrell, 2008: 17). Hvad ligger centralt i denne definition på retorikkens essens?

For det første at retorik handler om at vælge. Valget kan handle om sprog, argumenter, vinkel eller sag. Ingen sag er absolut dikteret eller formuleret i retorikken. Den kan altid ses fra forskellige perspektiver. Det handler om hvilket perspektiv, som overtaler ens publikum bedst. For det andet handler retorik netop om at overtale. Selve begrebet 'overtale' får de fleste til at associeres til manipulation. Hvis man derimod erstatter overtale med ordet 'overbevise' så lyder sætningen mere positiv. Hvorfor? Hvad er forskellen mellem 'overbevise' og 'overtale'? Mit bud er, at det er graden af gennemsigtighed og åbenhed, som gør forskellen. Når man overtaler, så 'taler man over' modtageren. Man trumfer, man manipulerer, man får sin vilje. Når man overbeviser ligger man beviserne på bordet. Man fremstiller sine emner, perspektiver, argumenter og sit sprog gennemsigtigt. Man kommunikerer sagligt og i øjenhøjde med modtageren.

Denne akademiske opgave skal overbevise. Den bliver bl.a. bedømt på, hvorvidt den argumenterer sagligt, om den er overskuelig og om mine valg er gennemsigtige. Derfor giver jeg udtryk for opgavens empiri, formål, metode og teoretiske rammesætning. Og mine fravalg af samme. Jeg stiller opgavens rammer og perspektiver klart op. Dernæst ønsker jeg at lede læseren sikkert og forståeligt gennem mine argumenter. Til sidst åbner jeg for en dialog i opgavens diskussionskapitel.

Demokrati burde være ligesom den akademiske opgave. Gennemsigtigt, overskueligt og dialogisk. Politikerne skal overbevise vælgerne om deres værd. Oftest bliver de beskyldt for at overtale. For ikke at snakke gennemsigtigt. For at manipulere vælgerne. De bliver beskyldt for at pakke deres politiske beslutninger ind i fine formuleringer, i smukke kontekster, fremhæve det ønskværdige og udelukke det dårlige. Med andre ord vælger de den ramme til deres sag, som er bedst mulig til at overtale vælgerne. De frammer.

Nogle kalder framing for udemokratisk. Christian Kock omtaler det, som værende 'omvendt lommetyveri' (Kock, 2013: 48f). Politikerne lægger værdier

og forståelser i vælgerens lommer uden vælgerne opdager det. Når konteksten og sproget på en sag ændres, vil vælgerens perspektiv og forståelse af sagen ændres. Det kan man kalde en manipulerende forvrejning af sandheden.

På den anden side ligger det centralt i den videnskabelige forståelse af retorikken, at vi altid vælger vores sprog. Vi kan aldrig formulere os neutralt, men vil altid vælge et bestemt perspektiv på en sag, når vi vælger at udtrykke os. Fra det synspunkt bliver framing en naturlov. Vi kan ikke undgå at frame. Nogle ville måske påstå, at framing gør vores budskaber og værdier mere gennemsigtige og fokuserede, fordi framingen giver modtageren et præg om, hvordan afsenderen forstår sagens præmisser, hvordan afsenderen tolker dem og hvilke værdier afsenderen ligger i dem (Steen & Reiter, 2015: 165ff). Og så er framing lige pludselig et demokratisk virkemiddel. Framingens moralske væsen har altså to hoveder; på den ene side kan framing forvrejle, sløre og manipulere modtageren, på den anden side kan framing fokusere og forklare. Jeg håber på, at følgende opgave viser eksempler på begge. Det er netop i disse eksempler, at opgaven vil forsøge at gøre sig relevant for retorikvidenskaben. Opgavens resultater skulle gerne ligge op til en refleksion og en diskussion af hvilken rolle framing spiller i nutidens politiske landskab. Hvordan spiller brugen af politisk framing sammen vores forståelse af demokrati og politik? Og lever tidens framing op til den forståelse vi har om demokrati og god politisk ledelse eller har den faktisk en undergravende virkning på det demokratiske samfund?

Hvilke eksempler skal analysen og den efterfølgende diskussion så bygge på? Helt konkret undersøger opgaven, hvordan statsminister Lars Løkke Rasmussen framer regeringens økonomiske udspil i folketingets åbningstale den fjerde oktober 2016. Der er ingen tvivl om, at de ansvarlige taleskrivere har tænkt over, hvilke rammer regeringens udspil skulle præsenteres i. Spørgsmålet jeg ønsker at undersøge er nærmere hvilke 'frames' talen indeholder, hvilke funktioner de har og hvad konsekvenserne er af dem? Opgaven er således en dybdegående rejse ned i framingens form, funktion og effekt i dagens politiske Danmark. Det er et indblik, som jeg altså håber på i sidste ende viser hvordan politisk framing påvirker vores demokrati.

Problemformulering

Hvordan framer Statsminister Lars Løkke Rasmussen (V) regeringens økonomiske politik under sin åbningstale til Folketinget 2016?

Underspørgsmål

- Hvilke træk ved den økonomiske politik fremhæves, og hvilke informationer og alternative fremstillinger af sagen udelades?
- Hvilke typer af overfladeframes, sags-definerede frames og dybdeframes viser sig i talen?
- Hvilke funktioner af framing kan iagttages?
- Hvilket verdenssyn afspejles i tekstens værdiframing?
- Hvilke konsekvenser har Lars Løkke Rasmussens framing af regeringens økonomiske politik?

Tidligere forskning

Forskningen inden for framing i politik er omfattende. Det ville ikke give mening for mig at nævne alt. Derfor har jeg valgt de værker, som har været til inspiration for mig i min opgaveskrivning.

Steen, Jens J. & Reiter Gry, Inger, 2015: Tag bladet fra munden – en introduktion til politisk framing. Samfundslitteratur

Ud over at give en grundig indføring til politisk framing, foretager de to forfattere også en række framinganalyser af bl.a. danske politikeres taler, virksomheders årsrapporter og framingtendenser i fx arbejdsløshedsdebatten. Analyserne er ikke videre dybdegående eller omfattende, men giver den

uerfarne kritikere et godt overblik over, hvordan framinganalyse og –kritik i retorik kan se ud.

Tynell, Jesper, 2014: Mørkelygten. Samfundslitteratur.

Et bredt anerkendt og citeret værk indenfor politisk retorik og administration. Her efterforskes ikke politikernes praktiske retorik, men derimod embedsmændenes. Bogen giver et indblik i Christiansborgs magtfulde politiske administration, embedsværket. Her undersøges det, hvordan embedsmænd fordrejer, skjuler eller undgår at åbne for information omkring politiske sager, når de bestemmer hvad offentligheden skal have at vide omkring de politiske processer og beslutninger på Christiansborg.

Rune Slothuus

Rune Slothuus er professor i samfundsvidenskab ved Aarhus Universitet. Jeg vælger ikke at fremhæve en specifik artikel om politisk framing fra hans forskningskartotek, da disse er mange. Hovedpunkterne i hans forskning er politisk holdningsdannelse og politisk kommunikation. Han har bl.a. undersøgt hvordan politikere gennem framing forsøger at vinde medhold til velfærdsstaten, hvordan politiske værdier kommer til udtryk i politiske partiers partiprogrammer og hvordan den politiske elite gennem retorik distancerer sig fra den gennemsnitslige danske vælger.

Teoretiske udgangspunkter

Introduktion til framingbegrebet

Framingbegrebet blev i 1974 defineret af sociologen Erving Goffman. I *Frame analysis: An essay on the organization of experience* introducerer han frames, som værende en situations præmisser der afgør hvordan mennesker opfatter og handler i situationen. Frames er altså rammesættende for en situations kontekst og afgør hvordan vi mennesker vælger at reagere i den. Rammerne eller præmisserne er således pejlemærker, som mennesker fortolker (Goffman, 1974: 21ff). Goffmans framingteori tager fat på et centralt aspekt i den menneskelige

virkelighed - broen mellem den omkringliggende verden og hvordan individer forsøger at afkode og handle i forhold til den. Frames er derfor ifølge Goffman et middel til både at forstå og styre menneskelig handling på.

Man kan meget vel tænke at Goffman har 'lånt' begrebet 'frames' fra en tidligere teoretiker, Max Black, som var den første til at benytte frames som et synonym for metaforer (Black, 1962). Ordet 'frame' er nemlig oprindeligt et synonym for 'metafor' på engelsk.

I et politisk perspektiv er teorien interessant. Politikere eller journalister kan ved at ændre og styre en politisk situations præmisser ændre hvordan vælgerne forstår og reagerer på situationen.

Sprogets rolle i framing

Allerede i 1873 kommer filosofen Friedrich Nietzsche i *'Om sandhed og løgn'* ind på metaforenes betydning i menneskets forståelse af virkeligheden. Han beskriver metaforene som konkretiseringer af den abstrakte virkelighed. Når en metafor henter betydning fra et domæne til at beskrive et andet, opstår der faktisk en framing af det sidste domæne, da karaktertræk fra kildedomænet rammesætter vores forståelse af måldomænet. Nietzsche går så langt, som at udnævne sandheden som eksisterende af metaforer. Påstanden kommer ud af hans tanke om, at sandheden ikke er absolut, men konstant afhænger af måden mennesket italesætter og dermed konstruerer den på (Krajewski, 2013: 467). Sproget bliver således rammen for, hvordan mennesker forstå virkeligheden. Derfor er de sproglige frames mennesker sætter op omkring en situation afgørende for hvordan vi forstår den.

Framing gennem metaforer

George Lakoff er nok metaforteoriens mest centrale teoretiker. I værket *'Metaphors We Live By'* bygger han, sammen med Mark Johnson, videre på Nietzsches tanke om, at sproget styrer den måde individer forstår virkeligheden på. Her introducerer de begrebet begrebsmetaforer. Begrebsmetaforer fungerer ved at bruge konkrete og sanselige erfaringer til at beskrive abstrakte og ikke-sanselige begreber (Lakoff & Johnson, 2003: 4f). Gennem de sanselige erfaringer

bliver det nemmere for mennesker at forholde sig til komplekse ting som fx etik, politik og filosofi. Her sammensætter metaforene altså erfaringer fra en betydningsverden (kildedomænet) med det som denne betydningsverden skal beskrive (måldomænet) (Ibid: 53). Igen sætter sproget gennem figurer rammerne for hvordan mennesker kan beskrive og fortolke virkeligheden. Langt de fleste metaforer er dog døde eller latente, da de gennem lang tids brug er blevet slidte. Det betyder dog ikke at vi ikke fortolker ud fra dem. Tværtimod fortolker vi dem ubevidst, da vi tager dem for givet (Ibid: 56). Her ligger metaforenes anden styrke i framing; de er ikke kun gode til at rammesætte modtagerens forståelse af måldomænet, oftest opfatter modtageren ikke rammen. Det stemmer godt overens med Christian Kocks beskrivelse af framing som omvendt lommetyveri; man sniger værdier og fortolkninger *ned* i folk lommer uden at de opdager det.

Metaforfamilier og familiemetaforen

Ifølge Lakoff organiserer og fungerer metaforerne oftest i familier, hvor flere ord eller billeder fra et givent kildedomæne bliver brugt til at beskrive et bestemt måldomæne. Det mest kendte eksempel findes i Lakoffs værk *'Argument is war'*, hvor det at debattere bliver beskrevet med krigstermer. Fx angriber man den andens holdning, forsvarer sin egen og skyder modstanderens argumenter ned. 'Krigsperspektivet' giver således et bestemt perspektiv på det at debattere, det framer vores forståelse af debat, og gør det samtidig skjult, da metaforikken er så slidt, at vi tager den for givet og ikke stiller spørgsmål til den sproglige værdiladning (Ibid: 4f).

I denne opgave er det dog en anden begrebsmetafor end krigsmetaforen, som jeg finder relevant. Ifølge Lakoff forstår mennesket samfundet ud fra familiestrukturer og forældreskab. I teorien ligger yderligere, at den ideelle samfundsstruktur passer overens med den opdragelsesmentalitet og forældresyn, som det enkelte individ finder ideelt (Lakoff, 2004: 5ff). Hvordan det? Lakoff fremsætter to familiestrukturer, som han mener afspejler de to overordnede værdisæt i forhold til forældreskab og samfundsstruktur der eksisterer i samfundet. På den ene side finder vi den patriarkalske forældremodel, hvis tilhængere oftest ejer et højreorienteret politisk værdisæt.

Her fungerer familien omkring en autoritær far, som opdrager børn gennem tydelig hierarki, konsekvens og konkurrence. Børnene skal lære moral, selvstændighed og uafhængighed fra andre. Succes kommer igennem hårdt arbejde, disciplin og forfølgelse af egeninteresser (Ibid: 7f). På den anden side står den opdragende forældremodel. Her opdrager begge forældre barnet til vise empati, omsorg og samarbejde med andre. Forældrerollen er ikke autoritær og børnene må gerne stille sig kritisk overfor dem. Der bliver lagt vægt på lighed, tæthed, vejledning og dialog. Verden ses ikke som et konkurrencepræget, hierarkisk og egoistisk sted, men som et fællesskab (Ibid: 12f). En mere udførlig list over de to forældremodelers værdisæt findes i bilag 3. De to forældresyn afspejler både to forskellige syn på forældreskab og to forskellige syn på samfundet. Ifølge Lakoff vil man i politiske frames være i stand til at spore værdier fra en af de to forældremodeller. På den måde kan man jævnføre forældreværdierne med syn på samfundet og spore hvilke højre- eller venstreorienterede samfundssyn og værdier en taler appellerer til.

Typen af frames

Ovenstående teoretiske afsnit handler om, hvor framing er, hvilke tanker framing udspringer fra og hvordan frames overordnet fungerer. De følgende teoretiske nedslagspunkter handler om, hvordan frames fremtræder i en tekst og hvilke forskellige former frames har.

I bogen *'Thinking points. Communicating our american values and vision'* opdeler George Lakoff frames i tre niveauer: Overfladeframes (*surfaceframes*), sagsframes (*issueframes*) og dybe frames (*deep frames*) (Lakoff, 2006:9-20). Overfladeframes er sproglige frames, som læseren kan se direkte i teksten. Oftest er de sproglige. Overfladeframes opdeles i fire typologier. Den bedste måde at vise de forskellige overfladeframes særtræk er ved at udpege hvad som adskiller to frames af samme typologi fra hinanden. Den første er ækvivalent framing, hvor to frames har samme logiske indhold, men adskiller sig fra hinanden i måden de er sat op på (Steen & Reiter, 2015: 118). Et eksempel kunne være: "Der er 90 % chance for at vinde" modsat "Der er 10 % risiko for at tabe". Fokus afgør hvad modtageren ligger vægt på - om der er en risiko for at tabe eller stor chance for at vinde. Den anden type overfladeframe er den grammatiske

betoningsframe. Her ændres i framens grammatiske komponenter. Fx ændres fremtid til nutid, så modtageren allerede føler at en begivenhed er sket, og at det ikke er muligt at forhindre den. Her følger et eksempel på hvordan en ændring fra datid til nutid kan ændre publikums forståelse af en anklage. Da Clinton skulle forsvare sig foran den amerikanske presse, efter han var blevet anklaget for at have et seksuelt forhold til sin sekretær, brugte han en grammatisk frame eksemplarisk. Han sagde nogenlunde således: "Jeg har ikke et seksuelt forhold med den kvinde". Dette er jo praktisk talt sandt. Tværtimod *havde* han højst sandsynligt et seksuelt forhold med hende. Her afhænger grænsen mellem løgn og sandhed altså af hvilken grammatisk bøjning Clinton vælger. Grammatiske frames er svære for modtageren at opdage (Ibid: 118). Dernæst kommer metaforiske betoningsframes, som er blevet forklaret i tidligere afsnit. Man vælger at beskrive et måldomæne ud fra et kildedomæne, som man ønsker skal rammesætte modtagerens forståelse af måldomænet. Sidst kommer de eksplicitte betoningsframes. Her fortæller man direkte i teksten, hvordan modtageren skal forstå en given sag. Et eksempel kunne være at sige: "Denne sag handler om borgerne retssikkerhed". Her fortæller man åbent hvilken ramme modtageren skal forstå sagen ud fra (Ibid: 119).

Sagframes handler ikke om hvilket sprog man framer i, men hvilke indre billeder eller forestillinger, som en given frame aktiverer i modtagerens hoved (Lakoff, 2006: 31). De betegner de sammenhænge, problemer, løsninger og årsager til en sag, som overfladeframes aktiverer i modtagerens hoved. '*Argument is war*' er et eksempel på en metaforisk frame, som aktiverer en bestemt definition omkring debat i vores hoveder (Lakoff, 2006: 12f).

De dybe frames handler om værdier. Dem deler Lakoff op efter hvordan de appellerer til værdier og om de appellerer til specifikke eller generelle værdier. Generiske frames fungerer ved, at de hentyder til bestemte højre- eller venstreorienterede værdier gennem at anlægge en passende vinkel på en sag. På den måde baner generiske frames vejen for at modtageren skal 'connecte' emnet til bestemte værdier uden at nævne værdierne direkte (Steen & Reiter, 2015: 120).

Generiske værdiframes er når man appellerer til generelt accepterede værdier, som begge politiske fløje kan være enige om. '*Religionsfrihed er et krav i*

Danmark' er på overfladeniveau en eksplicit betoningsframe, mens den på dybdeniveau er en generisk værdiframe, som appellerer til værdier de fleste ville være enige i (Ibid: 120).

Værdiframes henvender sig derimod til specifikke højre eller venstreorienterede værdier. Disse frames er sjældent at spore direkte på overfladeniveau, men kan bliver tydelige, hvis man analyserer de andre typer af frames. *'Danmark er en konkurrencestat'* er fx en metaforisk betoningsframe, som referer til værdien 'konkurrence' det patriarkalske familiemodell og derved til det højreorienterede værdisæt (Ibid: 121f).

En anden måde frames appellerer til specifikke værdier er gennem holdninger. En holdningsspecifik værdiframe adresserer på overfladeniveau ikke direkte til specifikke værdisæt, men til typiske venstre- eller højreorienterede holdninger, som er bygget op omkring de specifikke værdisæt. Når en konservativ justitsminister udtaler, at *"forbrydere skal afskrækkes gennem hårdere straffe"* hentyder hun altså til en specifik holdning, som bygger på den patriarkalske værdi om, at god opdragelse omfatter konsekvens og adfærdsregulering gennem straf (Ibid: 121).

Framingens funktioner

Frames har forskellige former i en teksts sproglige overfladeniveau, det aktiverer forskellige sammenhænge og billeder af en sag i modtagerens hoved på sagsniveau og de appellerer til forskellige ideologier og værdier på dybdeniveau.

I dette afsnit kigger jeg dybere på, hvilke sammenhænge i en sag frames skaber hos modtageren. I Lakoffs terminologi befinder vi os altså på framingens sagsniveau. I artiklen *Framing: Toward clarification of a fractured paradigm* præsenterer kommunikationsprofessoreren Robert Entman sit selektionsbegreb. Ifølge ham er framingen vigtigste funktion, at fremhæve vise elementer i en sag og undertrykke andre. På den måde kan framens afsender kontrollere hvilken betydning modtageren udeleder fra en sag. Afsenderen udvælger vigtige præmisser i sagen, som leder frem til den konklusion modtageren gerne skulle ende med. Derefter fremhæves præmisserne i kommunikationen. Desuden ligger det også i teorien, at en frames effektivitet spiller lige så meget på, hvad der ikke fremhæves, som hvad der fremhæves.

Derfor er det også vigtigt, at afsenderen undertrykker eller udelader præmisser, som taler imod den ønskelige frame (Entman, 1993: 116 & 118).

Entman tilskriver videre framingen fire overordnede funktioner. De definerer sagens problem, giver kilde til sagens problem, tilskriver vurderinger af sagens aktører og deres handlinger for til sidst at foreslå en løsning på sagens problem (Ibid.: 117). På den måde kan man sige, at frames fremskriver en slags dramaturgi i sagen. Sagen bliver præsenteret, en konflikt optegnes med helte og skurke og en løsning bliver fremlagt. Hver enkelt element i fortællingen 'pusher' simpelthen en sammenhæng frem mellem sagens forskellige komponenter.

Dog bliver sammenhængen ifølge Entman nødt til at være troværdig, hvis modstanderen skal acceptere framingen af sagen. Troværdigheden afhænger af hvor godt de fremhævede præmisser passer sammen med modtagerens generelle værdier og de generelt accepterede grundfortællinger, som udgør modtagerens grundstruktur over virkeligheden. Samtidig skal framens foreslåede problemdefinition, årsag, aktører og løsning hænge logisk sammen i modtagerens hoved. På den måde ligner Robert Entmans definition på hvad som gør frames troværdige i slående grad de troværdighedsmarkører, som retorikeren Walter Fisher tilskriver fortællingers troværdighed, nemlig 'narrativ sandsynlighed' og 'narrativ troværdighed', altså fortællingens overensstemmelse med generelt accepterede fortællinger og kausaliteten mellem fortællingens begivenheder (Fisher, 2013: 20-21). Ifølge Entman formår en god frame altså at, fremhæve de rigtige elementer i sagen og undertrykke de modstridende. Den gode frame definerer sagens problem, årsagerne til problemet, foretager moralske vurderingerne af aktørerne og foreslår en løsning. Derudover er framens fremhævede præmisser troværdige både internt i framen og sammenlignet med modtagerens verdenssyn.

Materiale

Materialet som undersøgelsen bygger på udgøres primært af en transskription af Lars Løkke Rasmussens åbningstale til Folketinget. Transskriptionen er

tilgængelig på Folketingets hjemmeside og er også anført i denne opgave under bilag 1. Dokumentet er opgavens hovedempiri og retoriske objekt.

For at forstå det retoriske objekt har det dog været nødvendigt, at danne sig et overblik over talens kontekst og baggrunden for talens referencer. Derfor udgøres vigtig sekundæmpiri af Venstres præsentation af Helhedsplanen (bilag 2) og en række internetartikler, hvor politiske eksperter og journalister kommenterer og forklarer regeringens helhedsplan, Løkkes tale og talens kontekst. Artiklerne repræsenterer et bredt udsnit af det danske medie billede (Berlingske, Information, Politiken og Kristeligt Dagblad), samt en række kendte tænketanke (CEPOS, Mandag Morgen). Jeg har valgt dagblade, som er kendt for at udvise en betydelig journalistisk kvalitet, saglighed og dybde, og er selvfølgelig kritisk overfor hvilken politisk tilknytning dagbladene og især tænketankende har.

Ud over det aktuelle medie billede har jeg også inddraget sekundær litteratur, som jeg mener kan hjælpe mig i at forstå det politiske liv og dens retorik i almindelighed. Her står især to værker ud. Først er der Christian Kocks bog *'De Svarer Ikke'*, hvor debatten i dansk politik bliver kastet under en retorisk lup og retoriske værktøjer bliver præsenteret og analyseret. Anklagen lyder i sidste ende på, at danske politikere hverken svare konkret, dialogisk eller sandt, når de bliver stillet til ansvar for deres politik. Debatten er simpelthen fuld af, hvad han kalder 'retoriske uskikke' og derfor ikke særlig demokratisk. For det andet bruger jeg bogen *Magteliten – Hvordan 423 danskere styrer landet'* af Anton Grau og Christoph Ellersgaard til at belyse hvordan regeringens tunge poster befinder sig i et lukket og elitært netværk, hvor vennetjenester og overensstemmelse af interesser sikrer at magten bliver indenfor netværkets rammer. Ledere i fagforeningerne, private virksomheder, arbejdsgiverforeningerne, universiteterne og staten befinder sig i cirklen. De mødes i råd, kommissioner og bestyrelser. Den politiske top bliver nødt til at være på god fod med dem, hvis deres politiske arbejde skal gå lidt nemmere. Begge bøger kommer fra troværdige kilder og jeg regner deres tolkninger for gyldige. Christian Kock er professor i retorik ved Københavns Universitet, mens Grau og Ellersgaards bog er baseret på forfatterens omfattende og hyldede Ph.d.-afhandling i sociologi ved Københavns Universitet.

Metode

I dette afsnit skelner jeg mellem hvilken metode jeg bruger og hvilken fremgangsmåde jeg bruger i analysen af empirien. Her går jeg ud fra Lisa Villadsen definition af begreberne. Jeg opstiller altså en distinktion mellem begreberne metode og fremgangsmåde. Den videnskabelige metode ser jeg, som et sæt regler for tænkning som danner bro mellem analysegenstanden og teorien (Villadsen, 2002: 12f). Opgavens fremgangsmåde ser jeg som det tidslige forløb, hvor metode, teori og teoriens modeller bliver brugt i forhold til hinanden i opgavens retoriske kritik. Det er altså kritikens praktiske forløb (Ibid: 15).

Metodisk går jeg overordnet hypotetisk deduktivt til værks. Det gør jeg, da jeg med udgangspunkt i generel teori om framing, forsøger at forstå empirien - Løkkes åbningstale til Folketinget. På den måde skaber jeg ud fra teorien nogle forventninger og analytiske pejlemærker, som jeg søger at få bekræftet i empirien. Samtidig skaber teorien en forventning til hvad jeg kan finde i empirien, hvilket også styrer min undersøgelse af den.

Derudover undersøger jeg empirien kvalitativt, fordi jeg vælger at undersøge framingen i en tekst, og ikke et større antal af tekster over længere tid. Jeg anlægger altså et dybdeperspektiv på en tekst og ikke et kvantitativt breddeperspektiv på mange tekster. Et kvantitativt perspektiv ville åbne for, at jeg ville bruge Kuypers framingteori, som egner sig til at skabe overblik over, hvordan frames optræder i en stor tekstmængde spredt ud over et længere tidsforløb. I stedet har jeg valgt Lakoff og Entmans teorier, som jeg mener egner sig bedre til at undersøge framingens former og funktioner i en enkelt retorisk tekst. Det er dog vigtigt at pointere at hverken Kuypers eller Entmann og Lakoff teoretiske udgangspunkter er deterministiske i deres underliggende metodeperspektiv. Fx kan det sagtens lade sig gøre at bruge Kuypers teori til at undersøge et bestemt retorisk objekt, ligesom Entman og Lakoffs teorier også kan bruges i kvantitative undersøgelser. Alligevel mener jeg at de forskellige teoretiske udgangspunkter ligger mere eller mindre op til forskellige metodiske vinkler, og på dette synspunkt baserer jeg ovenstående metodiske valg.

Sidst er det værd at nævne, at jeg arbejder ud fra hermeneutikkens principper om fortolkning. Gadammers teori om, at kritikeren altid vil være præget

af teoretiske fordomme og forventninger i sin fortolkning spiller ind her (Se: hypotisk deduktiv)(Pahuus, 2010: 151). For det andet veksler min fortolkning hele tiden i perspektiv, når jeg holder talens retoriske situation og kontekst op imod den konkrete ord, formuleringer og frames. Det er i denne vekselvirkning mellem helhed og dele at hermeneutikkens paradigme på fortolkning ligger. Det er også det metodiske perspektiv jeg opererer efter.

Fremgangsmåde

Analysens fremgangsmåde er dikteret af Lakoff og Entmans framingteorier. Jeg kombinerer Lakoffs teori om framingen forskellige former og niveauer og værdiafsæt med Entmans teori om framingens funktioner. Denne kombination udgør mine underspørgsmål, som jeg har ladet mig inspirere af i min analytiske fremgangsmåde, når jeg undersøger hver frame: 1) Hvilken træk ved helhedsplanen fremhæves, og hvilke informationer og alternative fremstillinger af sagen udelades? 2) Findes der påfaldende gentagelser, nøgleord, metaforer grammatisk konstruktioner eller nye vendinger i teksten? 3) Hvilke sagsdefinerede frames fremstilles? 4) Hvilke funktioner af framing (problemdefinition, årsagsforklaring, moralsk evaluering og løsningsforslag) kan iagttages? 5) Hvilket verdenssyn afspejles i tekstens værdiframing?

I analysen undersøger jeg fire forskellige fokuspunkter i talen. En handler om hvordan Løkke omtaler Danmark som en konkurrencestat, en om hans syn på det at arbejde, et om hvordan han henvender sig til venner og fjender og et sidste om hvordan han skaber sin egen personlige og politiske persona. Under hvert fokuspunkt har jeg udvalgt en række citater, som jeg synes fremhæver nogle essentielle pointer ved lige netop det fokuspunkt. Det betyder at problemformuleringens underspørgsmål ikke bliver udrullet løbende i analysen, men derimod bliver appliceret på hvert af citaterne. Til sidst i analysen vil jeg forsøge at svare samlet på alle underspørgsmålene i en sammenfatning af analysen.

Metodeproblemer

Ovenstående metode har jeg valgt, da jeg synes, at den passer bedst til undersøgelsen af min empiri. Alligevel har metoden en række svagheder. For det

første er der en risiko for, at jeg teorien kommer til at *diktare* min fortolkning af empirien. Derfor må jeg forholde mig kritisk til om teorien og empirien overhovedet kan jævnføres, og hvor teorien ikke kan passer ind på det retoriske objekt. Jeg må med andre ord undgå at fordreje empirien for at få den til at passe til teoriens kategoriseringer (Se: Gadamer).

For det andet kan analysemetoden ikke sige noget generelt om Løkkes framingbrug eller om generelle framingtendenser i dansk højrefløjspolitik. Metoden og fokuset er kvalitativt og kan derfor kun sige noget om det specifikke retoriske objekt – nemlig Løkkes åbningstale. Men selv om opgaven ikke kan bevise noget om den generelle brug af politisk framing, kan den alligevel give et eksempel, og derved et præg, på hvad der præger tidens brug af politisk framing og hvad dette betyder for vores demokratiske samfund og retorikvidenskaben.

For det tredje kan der være en fare ved at blande Entman og Lakoffs teorier i en fremgangsmåde. Det kan være at deres teorier overlapper, fordrejer eller undertrykker hinanden. Derfor eksisterer der også en risiko for, at fremgangsmåden fordrejer den praktiske anvendelse af teoriernes indhold.

Analyse

Et spørgsmål om tradition

Ifølge Grundloven skal folketingets åbning holdes den første tirsdag i oktober. Til stede er folketingets medlemmer, medlemmerne af kongehuset, formanden for Færøernes lagsting, formændene for Grønlands landsting og landsstyre, Københavns overborgmester og repræsentanter fra Højesteret.

Åbningsmødet ledes af folketingets aldersformand, hvilket i 2016 var Bertel Haarder (V). Efter det obligatoriske valg af folketingets formand og fire næstformænd til folketingets præsidium følger åbningstalen. Talen bliver traditionelt holdt af statsministeren, som forventes at afgive en *redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger*. Derudover præsenterer statsministeren også en række lovforslag, som

regeringen ønsker at fremsætte i den kommende folketingssamling (Wikipedia: Folketingets åbning).

Lars Løkke Rasmussens åbningstale overholdt i brede træk ovenstående genrekrav. Hans tale omfattede en bred række af de problemstillinger, som Danmark befinder sig i anno 2016. EU's politiske krise, flygtningespørgsmålet, den demografiske skævvridning og de økonomiske efterdønninger fra finanskrisen blev omtalt (Bilag 1). Disse er centrale temaer, som man kunne forvente at en socialdemokratisk statsminister også ville have nævnt.

I forhold til de to sidste punkter, som den retoriske situation påkræver – regeringens påtænkte foranstaltninger og en præsentation af en række konkrete lovforslag – imødekommer Løkke også dem. Han præsenterer helhedsplanen, som en løsning på stort set alle ovennævnte problematikker og fremlægger derudover et konkret lovforslag i form af boligreformerne. Indholdsmæssigt overholdt Løkke genrens krav.

Stilmæssigt bliver det lidt sværere, at definere, hvilke forventninger, som ligger til åbningstalen som genre. Overordnet er åbningstalen nok mest deliberativ, da talen markerer det nye politiske år ved at definere status quo og præsentere en politisk vision om, hvilken vej regeringen vil lede Danmark i det nye år.

Løkkes tale handler dog også mest om, hvad regeringen *vil* gøre i fremtiden, hvilke love og tiltag de vil indføre og om hvorfor netop disse er ønskværdige for Danmark. Dette er karaktertræk, som definerer den deliberative talegenre. Alligevel får epideiktiske elementer også plads i talen, når Løkke fx hylder Danmarks værdier og kendetegn, samt roser fx fagforbundene og arbejdsgiverne, den ældre generation og de danske vælgere. Samtidig sniger der sig forensiske elementer ind, når han fælder dom over det foreløbige år, oppositionens politik og de arbejdsløse. I sidste ende udgør de forensiske og epideiktiske elementer i Løkkes tale også kun støtteroller i talens deliberative formål – rosen af værdier og dommen over fortiden ligger op til regeringens visioner om fremtiden. Det er disse, som talen skal handle om.

Et spørgsmål om timing

Omstændighederne som Løkke må tilpasse sig eksisterer ikke kun i talens genreforventninger. De skal lige så meget findes uden for folketingets åbningssal – i de konkrete politiske omstændigheder, som regeringen, Venstre og Løkke befinder sig i den 4 oktober 2016.

For det første stod regeringen foran et politisk slagsmål med oppositionen i efteråret, hvor boligskatten skulle forhandles. I sidste del af talen præsenterer Løkke regeringen lovforslag, om at regeringen vil lukke ned for en stigning i grundskylden, således at boligejerne sidder mere sikkert (Thomsen, 2016). Her brugte Løkke åbningstalen til at præsentere en politik, som oppositionen først kunne imødekomme offentligt ved torsdagens åbningsdebat. På den måde sørger Løkke for, at komme først til orde i den vigtige politisk debat, mens modstanderne må tilpasse og vente med deres udlæg om samme sag.

For det andet havde der i længere tid været optakt til, at der snart skulle udskrives valg (Thomsen, 2016). Løkke fremhæver sit eget personlige forhold og ansvar til Danmark, velfærdsstaten og vælgerne. Han fortæller om sine forældres og egne drømme om muligheder og drømme. Generelt tager han meget udgangspunkt i sig selv i talen, hvilket måske kan tænkes er et strategisk valg i forhold til en forestående valgkamp, hvor hans statsministerpost udfordres.

For det tredje er der helhedsplanen. Den står central i Løkkes tale. Den udgør også hovedformålet i talen. Målet er simpelthen, at præsentere og legitimere den.

Hvordan Lars Løkke Rasmussens tale formes og former de retoriske omstændigheder

Ifølge Bitzer findes der i enhver retorisk situation en *exigence* – nogle retoriske omstændigheder, som retor må forholde sig til. Der eksisterer simpelthen et problem eller et behov, som retor gennem diskurs kan løse gennem diskurs. Retor må tilpasse sig omstændighederne for at imødekomme den retoriske situation (Bitzer, 1998: 7). I Løkkes tilfælde er det ikke anderledes. Som vidst ovenfor, tilpasser Løkke sin tale til genreforventningerne. Han taler i den stil og om det indhold, som den situationen byder sig. Men når det er sagt, er taleren

rammer i åbningstalen også forholdsvis frie. Ingen regler dikterer, hvordan statsministeren vinkler på sidste års vigtigste politiske begivenheder og hvilke politiske tiltag han må præsentere som løsninger. Derfor har Løkke forholdsvis frie rammer til selv at definere den retoriske situation, når han vælger emner.

Her bliver Vatz teori om, hvordan retorik ikke kun må tilpasse sig den retoriske situation, men ligeså meget kan skabe publikums forståelse af den relevante (Vatz, 1998: 159ff). Løkke vælger emner, perspektiver, argumenter og sprog, som passer til hans og regeringens politiske dagsorden. Løkke vælger at lade talen have et overordnet økonomisk omdrejningspunkt, hvor helhedsplanen bliver det forløsende omdrejningspunkt for Danmarks udfordringer. Han vælger indirekte, at fremhæve sin egen person mere end man kunne forvente i en åbningstale, hvilket kan tænkes at være et bevidst valg i forhold til en forestående valgkamp. Yderligere benytter han lejligheden til at fremlægge regeringens boligpolitik 24 timer før oppositionen får mulighed for at gøre det samme. På den måde imødekommer han både kravet om handling i forhold til præsentation af helhedsplanen, boligpolitikken og sig selv som statsminister. På den måde kan man påstå han tilpasser sig politiske omstændigheder. Men jeg vil modsat mene, at disse ikke er umiddelbare krav hos den retoriske situation, men derimod bevidste valg, om at inddrage disse egentlig eksterne retoriske omstændigheder i den specifikke åbningstale og derved tilpasse den.

Hvem taler Lars Løkke Rasmussen til?

Retorik må tilpasse sin tale til den del af publikum, som kan påvirkes og handle på retors argumenter. Taleren må med andre ord henvende sig til det Bitzer kalder for 'mediators of change' (Bitzer, 1998: 7f). Men hvem er 'mediators of change' i Løkkes tale? Billedet er mere broget end man først tror.

Som politiker må du snakke til vælgerne. Det er deres holdning og mening du ændre, det er deres værdier du må snakke til og det er deres handling der i sidste ende afgør om du beholder dit job. Vælgerne stemmer ganske simpelt på de politikere, som de mener kan levere den rette politik. Løkke og regeringens magt og råderum er afhængigt af vælgerne's gunst.

Men som Løkkes mor ganske rigtig siger, så kan man ikke gøre alle glade. Det behøver man heller ikke som politiker. Derimod handler det om, at gøre de

rigtige glade. Man behøver at snakke til de vælgere, som kan bringe eller holde en ved magten. Det gør Løkke. Han repræsenterer regeringen, og henvender sig til regeringens vælgere. Regeringens vælgere er en broget sammensætning, men deler en række centrale værdier og holdninger. Her følger en række centrale kendetegn. For det første ligger de indkomst-, bolig og arbejdsmæssigt i toppen af skalaen. De tjener mere end gennemsnittet, bor på dyrere adresser og har højere stillinger. Oftest er de selvstændige og bor uden for byerne. De går ind for et aktivt EU-samarbejde, strammere udlændingepolitik og en relativ hård strafferamme (Politiken, 26 august, 2016). Værdier som selvstændighed, disciplin og frihed under ansvar går igen. Alligevel er partierne oftest internt uenige om vise sager: Her gælder det især Dansk Folkeparti og Liberal Alliance – blokkens to yderpunkter – som ønsker en henholdsvis større og mindre velfærdsstat. Det er disse vælgere, hvis krav Løkke forventes at stille tilfredse. Alligevel er dette dog en sandhed med modifikationer.

Løkke må primært tale til sin vælgere, men samtidig dikterer de retoriske omstændigheder, at han taler til hele befolkningen. Hvis talen havde været ved et af venstres vælgermøder kunne man forvente en tale udelukkende til venstres vælgere. Men her, i åbningstalen, skal han både stille regeringens vælgere tilfredse, men samtidig tale til hele Danmarks befolkning i rollen som landets statsminister. På mange måder er dette en af den retoriske situations forhindringer. Bitzer kalder dette for situationens *constraints*. Taleren må imødekomme nogle forhindringer eller barrierer, som ligger i situationen (Bitzer, 1998: 8). Hvis Løkke åbenlyst snakker til sine vælgere vil han ikke leve op til rollen som landsfader der handler for hele landets bedste, men han skal samtidig undgå at lyde for populistisk, da han så vil miste troværdighed hos regeringens vælgere.

Baglandet

Officielt har vælgerne magten i landet, da de vælger hvilke politikere som skal udøve den. Politikerne er afhængige af, at vælgerne støtter deres politik. Ellers er de jobløse inden et par år. Problemet er, at politikere ikke kun bliver valgt på, hvad de siger, men også på om de overholder deres løfter. I et politisk system, som det danske, er politikere afhængige af aftaler med de andre

regeringspartier, for at kunne få deres politik igennem. De får noget og må ofrer noget. Men det er ikke kun de andre politikere på Christiansborg, som politikerne må imødekomme for at få deres politik igennem. Det er i lige så høj grad en magtfuld elite i det private erhvervsliv, arbejdsgiverforeningerne, fagforeninger, universiteterne, kultureliten og endda kongehuset, som de må indgå aftaler med, hvis de vil have hjælp eller lov til at gennemfører deres politik. Magteliten består i hierarkisk form af 423 personer fra ovenstående sektorer, som i fællesskab træffer samfundsbeslutninger når de mødes i kommissioner, råd, bestyrelser, udvalg, samtalemøder og til festlige begivenheder (Grau & Ellersgaard, 2015: 41f).

Fælles for magteliten er, at man ikke udtaler sig offentligt (hvis ikke man er politiker eller en del af kultureliten), man er fortalere for EU og at man hjælper hinanden. Det er på mange måder et skjult og elitært magtfælleskab, hvor medlemmerne tager beslutninger, som ikke kommer i vejen for hinanden (Ibid: 180ff). Kun få politikere befinder sig i kredsen, og de vil oftest besidde de tungeste økonomiske poster og statsministerposterne. Politikerne er oftest ikke højt placeret i hierarkiet, da de kun har magt i en begrænset periode. Derfor er embedsmænd i de tunge ministerier oftest stærkere positioneret i magteliten (Ibid: 81ff).

Magteliten er vigtige venner for de tunge økonomiske ministerier og derfor tilgodeser regeringen i sin økonomiske reformer ofte magtelitens interesser eller undgår at komme i vejen for dem (Ibid: 86f). De økonomiske tiltag Løkke præsenterer i åbningstalen er ingen undtagelse af denne tendens. Løkkes udfordring er, at de lukkede og hemmelige aftaler og kompromiser mellem regeringen og resten af magteliten ikke er demokratiske. For Løkke handler det derfor om ikke at nævne magtelitens rolle i regeringen økonomiske beslutninger, både for at overholde magtelitens doktrin om at aftaler i netværket forbliver interne og ikke får adgang for offentligheden, men også for ikke at fremstå udemokratisk og korrump overfor vælgerne.

Regeringens interne klima er dårligt

Som jeg tidligere nævnte er ikke alle vælgersegmenter i blå blok ens.

Blokpartierne har forskellige vælgere, forskellige politiske kernesager og går

efter at indfri forskellige løfter og vælgerinteresser. Især Dansk Folkeparti og Liberal alliance er uenige om hvorvidt der skal indføres topskattelettelser, hvilket er et kernepunkt i Helhedsplanen (Mandag Morgen, 12 august, 2016). Som regeringsparti er det venstres opgave at samle partierne, således at de i enighed kan stemme reformerne hjem. Men i sommeren har den økonomiske uenighed mellem blokkens to yderpartier bragt løs i offentligheden, uden for venstres kontrol. Blokkens uenighed blev udstillet og regeringen fremstod som svag og fragmenteret. Den 4. oktober var det lykkedes at få en bred aftale på plads, men historien hængte stadig tykt i den offentlige luft. Denne historie måtte Løkke forholde sig til ved enten at kommentere den eller helt udgå den. Han valgte det sidste – i stedet for at forholde sig til forhindringen fortiede han den simpelthen. Risikoen ligger selvfølgelig i, at historien var så stor, at det næsten forventedes at han forholdt sig til den i talen, og at det ville skabe større opmærksomhed, hvis han undlod at tale om den.

Framing

I denne del af opgaven vil jeg undersøge, hvordan Lars Løkke Rasmussen framer regeringens økonomiske politik under folketingets åbningstale, 2016. For overskuelighedens skyld har jeg delt analysen op i en række afsnit, som er inddelt efter bestemte temaer og fokuspunkter i Løkkes tale. Derfor er analysen hverken opbygget efter talens kronologi eller dikteret af teoriens implicite fremgangsmåde. Alligevel bygger analysen selvfølgelig på teorierne fra især Lakoff og Entmann, og analysens afsnit er selvfølgelig sorteret efter relevans og relation til hinanden.

Velkommen til konkurrencestaten

En af grundprincipperne i succesfuld forandringskommunikation i en organisation er, ifølge organisationsteoretikeren Paul Kotter, at skabe en brændende platform. Forandringskoalitionen skal hos medarbejderne skabe et indtryk af, at organisationen befinder sig på usikkert og usundt grundlag og at en forandring derfor bliver nødt til at ske (Kotter, 1995: 1f).

I et samfund forholder det sig ikke meget anderledes. Når Løkke og regeringen skal præsentere en – for nogle befolkningsgrupper – upopulær økonomisk forandring, er den brændende platform en måde at legitimere den på. Løkke tegner i åbningstalen et billede af et Danmark, som er gået i stå, som bliver fattigere og som ikke kan følge med de andre lande. Regeringens økonomiske reformer er løsningen på problemet.

For at vise dette vil jeg starte helt fra bunden ved at vise, hvordan Løkke først skaber præmisserne for, hvordan et sundt og stærkt samfund ser ud:

Fremgang er en del af vores selvforståelse. Vi forventer, at Danmark er blandt de rigeste. Det kan næsten føles som en naturlov (Bilag 1: 1).

Løkke bruger en eksplicit betoningsframe, når han fortæller publikum, at en voksende økonomi definerer et Danmark i fremgang. Det gør han ved at sætte lighed mellem fremgang i almindelighed og økonomisk fremgang. Den eksplicitte betoningsframe indeholder to værdiframes. "Fremgang er en del af vores selvforståelse" og "Vi forventer, at Danmark er blandt de rigeste" er begge generiske værdiframe, som appellerer til værdier, som alle kan være enige om, uanset politisk ståsted. Når man derimod sammensætter de to generiske værdiframes i en eksplicit betoningsframe og omdanner den til en dybdelæggende frame, vil man få en værdispecifik holdningsframe, som appellerer til grundlæggende højreorienterede holdninger. Her er økonomisk fremgang og vækst en typisk højreorienteret holdning. Her begynder rammerne at vise sig i det billede af Danmark som en konkurrencestat, som Løkke gerne vil tegne, at vise sig. Man kan næsten ane det, når han bruger ordet 'blandt' i citatets anden sætning. Danmark skal ikke kun vokse økonomisk, vi skal også kunne konkurrere med de andre. Billedet bliver tydeligt i talens efterfølgende sætninger:

Det er det – desværre ikke. International finanskrise. Lavkonjunktur. Vi har haft svært ved at ryste os fri. I ti år blev vi ikke rigere. Hvis Danmark er i slæbesporet, mens landene omkring os træder på speederen, så går fremtidige generationer glip af nye muligheder (Bilag 1: 2).

Løkke tager udgangspunkt i præmissen om, at et stærkt Danmark er et Danmark i økonomisk vækst. Han sætter rammerne for succes. Så fortæller han publikum, at Danmark ikke har levet op til de rammer for succes. Han fuldender den brændende platform med at stille en deadline op: Hvis vi ikke handler nu, vil vi distancerer os yderligere fra de andre lande i det internationale konkurrencesamfund. Konkurrencesamfundet skaber han mesterligt gennem en metaforik fra en motorsporten. Løkkes anvendte billeddomæne på konkurrencestaten giver publikum et tydeligt billede af Danmark i 'slæbesporet', mens de andre lande 'træder på speederen' og ræser forbi. Tiden er ved at løbe ud, og Danmark må se at komme ud i overhalingsbanen og deltage i konkurrencen med de andre økonomier.

Løkkes overfladeframing henvender sig direkte til værdier fra den med sagsspecifikke frames, som mellemtrin. En sagsspecifik frame er en bestemt forståelsesramme, som man knytter til en bestemt sag eller emne. Det ligger til den højreorienterede dagsorden at perspektiverer samfundet som en konkurrencestat, i stedet for en velfærdsstat. Endnu dybere appellerer Løkkes overfladeframing til højreorienterede værdier og verdenssyn fra den patriarkalske forældremodel som konkurrence, konsekvens og direkte årsagsforhold

Framingens funktionen i de to sidste citater er tydelig. Først definerer Løkke rammerne for et succesfuldt Danmark. Et land der er i økonomisk fremgang, og helst vokser mere eller lige så stødt som 'konkurrerende' stater. Siden definerer han problemet. Danmark vokser ikke økonomisk og har ikke gjort det i ti år. Årsagen er de tidligere års lavkonjunktur og finanskrisen. Løkke fælder ikke eksplicit en moralsk dom over nogen aktører i problemet, men antyder implicit at Danmark ikke har været skarpe nok i det økonomiske kapløb. Løsningen ligger selvfølgelig ligetil og følger i talens tre næste sætninger:

Det må ikke ske. Derfor har jeg et ambitiøst mål: Danmark skal blive 65 milliarder rigere i 2025 (Bilag 1: 2).

Det skal kunne betale sig at arbejde

Lars Løkke Rasmussens store opgave under folketingets åbningstale var at præsentere og legitimere regeringens økonomiske politik. Formålet med de økonomiske reformer er at skaffe 65 milliarder kroner til Danmark. I grove træk præsenteres midlet til målet at give økonomiske lettelser i toppen af samfundet og skære i overførselsindkomsterne. Med andre ord skal det betale sig at arbejde og motivation er et mere attraktivt jobmarked og et mindre attraktivt liv på overførselsindkomst. Hvordan legitimerer man sådan en politik?

Jeg er helt overbevist om, at vi mennesker trives bedst ved at have et arbejde. Det giver fodfæste. Noget at stå imod med. Og stå fast på (Bilag 1: 6)

Her fremhæver Løkke at mennesker trives optimalt ved at være i arbejde. Han nævner ikke, at der findes en stor del danskere, som faktisk ikke er i stand til at arbejde. Løkke bruger en eksplicit betoningsframe, når han fremhæver et perspektiv af en sag, og udelukker et andet. Han fortæller modtagerne, hvilket perspektiv de skal se sagen ud fra. Efterfølgende bruger han en række af sammenhængende metaforiske frames (Det giver fodfæste. Noget at stå imod med. Og stå fast på), som implicit aktiverer et kognitivt billede hos publikum af arbejde, som en kilde til ro, modstandskraft og identitet. Yderligere er ovenstående frame en værdispecifik holdningsframe, da den knytter an til bestemte højreorienterede værdier uden at være værdien i sig selv. I dette tilfælde kan frames føres tilbage til grundværdier om selvhjulpethed og at afhængighed af andre er umoralsk i den patriarkalske model. Hvis vi går lidt videre viser de patriarkalske grundværdier om man skal belønnes for selvdisciplin og performancebaseret fairness sig tydeligt:

Der skal være en fair balance mellem lønnen ved at knokle, og det, man får ved at blive hjemme. Alt andet er uholdbart (Bilag 1: 6)

Ovenstående citat er en dikotomi opstillet mellem at arbejde og ikke at arbejde. Metaforerne 'knokle' og 'blive hjemme' udgør en metaforisk betoningsframe, som ret åbenlyst betoner hvilke værdier der ligger i at arbejde og ikke at arbejde: Dem som arbejder slider i det, og dem som ikke arbejder laver ingenting

hjemme. Ordet 'hjemme' bliver i dikotomien således stillet op overfor 'knokle' og kommer derfor til at betyde det modsatte og afspejler derfor noget negativt.

Ifølge Løkke er det altså moralsk at arbejde. Når det er slået fast fortæller han hvorfor det også kan betale sig, når han kommenterer regeringens nye jobreform:

I regeringens jobreform sænker vi skatten på arbejde en del i toppen. Meget i bunden. Og giver allermest til de langtidsledige, der kommer i job (Bilag 1: 6).

To ting er interessante ved dette citat. For det første handler skattelettelserne kun om aktive på arbejdsmarkedet. Alligevel får Løkke det til at lyde som om reformen giver mest til de samfundets dårligst stillede – til bunden. Det gør den ikke, fordi den absolutte bund er på overførselsindkomster og ikke i arbejde. Her er der tale om en betoningsframe, hvor der lægges vægt på skatteletter til bunden, men ikke uddybes hvem bunden egentlig er. For det andet introducerer Løkke lettelsen af topskatten, som han underspiller ved at sætte det op imod skattelettelserne i bunden og til de langtidsledige i grammatisk betoningsframe (*en del* i toppen, *meget* i bunden og *allermest* til de langtidsledige), således at der tegner sig et billede af at bunden får mest og toppen mindst.

I den måde Lars Løkke Rasmussens omtaler regeringens økonomiske reformer på, tegner der sig et bestemt syn på det at arbejde. Sagen problemdefinition er, at mange som kan arbejde ikke gider at arbejde, fordi de ikke er motiveret tilstrækkeligt. Løkke betegner indirekte de inaktive som værende nærsere på den arbejdende del af befolkningen der modsat tager ansvar for sig selv og andre igennem deres arbejde. Løsningen på problemet er ifølge Løkke at lette skatten på arbejde (og sænke overførselsindkomsterne), så det bliver mere økonomisk attraktivt at arbejde.

Åbent brev til venner og fjender

I åbningstalen henvender Løkke sig primært til vælgerne. Det er dem han som statsminister henvender sig til og det er deres gunst han forsøger at vinde. Men som jeg var inde på under afsnittet om talens retoriske situation, må Løkke også forholde sig til sine politiske venner og fjender, andre politikere og den såkaldte

'magtelite'. Hvis man dykker lidt ned i teksten bliver det tydeligt, at også deres politiske agendaer tilgodeses eller kommenteres. Her henvender Løkke sig fx til oppositionen – altså hans politiske modstandere:

Og hvis nogen har bedre forslag om regeringen. Så lytter jeg. Men ikke at sætte sig nye mål. At sige nej til fremgang og udvikling. Her står jeg af (Bilag 1: 2).

Han fortæller at han er villig til at samarbejde og lytte, og samtidig indikerer han, at opposition ikke er det. Løkke bruger her grammatisk framing, når han ikke adresserer oppositionen direkte, men i stedet beskriver modtageren som 'nogen'. Det er smart, da oppositionen ikke kan klandre ham for at kritiserer dem, da modtageren er så abstrakt, at det lige så godt kunne være henvendt til alle generelt. På samme måde formår Løkke også at henvende sig til publikum, da de også går under begrebet 'nogen'. På samme måde hentyder han ikke nogen konkret konflikt, men hentyder derimod at modtageren har sat sig imod 'fremgang og udvikling'. Her har framingen to effekter. For det første udråber regeringen sig selv til helt, da framen hentyder, at de kæmper for fremgang og udvikling – værdier som hverken venstreorienterede eller højreorienterede kan sætte sig imod (hvem er imod fremgang og udvikling?). Her bruger Løkke altså en generisk værdiframe. For det andet antydes det at oppositionen er imod fremgang og udvikling. De bliver fremhævet som sabotører, der ikke vil Danmarks bedste, men derimod kun vil have ret. Løsningen på problemet bliver at følge Løkses eksempel, som er at lytte, samarbejde og sige ja til fremgang og udvikling i Danmark. På samme måde roser Løkke sin egen regering og leverer stikpiller til oppositionen, når han fx siger:

For 15 måneder siden overtog vi en offentlig økonomi med mange ubetalte regninger. Og med en fremtidig udfordring, når de store årgange gik på pension. Der venter betydelige offentlige underskud i horisonten, hvis vi *ikke* gør noget. Derfor *gør* vi noget (Bilag 1: 8).

Her er endnu et eksempel på, hvordan Løkke snakker til regeringen, når han hentyder til deres regeringsperiode med formuleringen 'For 15 måneder siden'. Dernæst sammenligner han den offentlige økonomi med en familieøkonomi gennem en metaforisk betoningsframe, når han siger 'mange ubetalte regninger'.

Metaforens billeddomæne får publikum til at tænke på en stak ophobede ubetalte regninger på køkkenbordet. Billedet associerer til uansvarlighed, uorden og en usikker fremtid. Når Løkke så fortæller at der i fremtiden venter et offentligt underskud i fremtiden, hvis ikke der gøres noget, så sætter han regeringen i rollen, som den handlekraftige og økonomisk ansvarlige oprykker. Citatet er også en eksplicit betoningsframe. Løkke fortæller publikum, i hvilket perspektiv de skal se situationen: Problemet handler om økonomisk uansvarlig og inkompetence, og ikke om fx lavkonjunktur og finanskriser. Han definerer problemets kilde og årsager eksplicit. Løsningen på problemet fremgår dog klart. Løsningen er nemlig regeringen, som modsat den tidligere regering, sagtens kan bringe orden i økonomien. Her refereres der implicit også til en nogle af de kompetencer og værdier, som højrefløjen ofte bryster sig af: økonomisk disciplin, økonomisk ordentlighed og økonomisk ansvarlighed.

Samtidig med at Løkke sender små stikpiller mod oppositionen, holder han sig på god fod med vigtige støtter i det private erhverv og arbejdsgiver- og fagforeningerne. Med andre ord henvender han sig til den såkaldte 'magtelite'. Men han gør det på en diskret facon. Han undgår nemlig at tage forholdet til magteliten op direkte, men gør det indirekte igennem hentydninger og valg af forskellige politiske områder. Hvis man kigger godt efter kan man spore det forskellige steder i talen. Jeg lægger ud med et kort eksempel på hvordan han nedtoner interessekonflikten mellem regeringen, arbejdsgiverne og fagforeninger:

Det tredje skridt bliver voksen- og efteruddannelse til dem, der er i arbejde. Det tager vi fat på i foråret trepartdrøftelser (Bilag 1: 7).

Her er ordet 'trepartdrøftelser' interessant. Det konventionelle ord for arbejdsmarkedsforhandlingerne mellem regeringen, arbejdsgiverne og fagforeningerne er 'trepartforhandlinger'. Når Løkke skifter 'forhandlinger' ud med 'drøftelser', ændres ladningen i begrebet. Mens forhandlinger antyder modstridende eller forskellige interesser, konnoterer 'drøftelser' til samarbejde, planlægning og dialog. På overfladeniveau er der tale om, at Løkke bruger en

metaforframe, når han skifter 'forhandlinger' ud med 'drøftelser'. På et dybere niveau er der tale om en generisk frame, da publikums kognitive ramme om trepartsforhandlinger ændres, når de fremstilles som en et samarbejde og ikke et forhandling. Dette er også en hentydning til fagforeningerne og arbejdsgiverne om et ønske om samarbejde. Efterfølgende roser Løkke også parterne for at se ud over 'snævre egeninteresser' og for at arbejde ud fra 'vores alle sammens interesse' (Bilag 1: 7).

Det private erhvervsliv bliver vinder på mange måder på regeringens økonomiske reformer. Topskatten sænkes, det bliver nemmere og billigere at investere og afgifter for nystartede såvel som store etablerede virksomheder sænkes. Et eksempel på det sidste er regeringens beslutning om, at fjerne den såkaldt PSO-afgift. Fjernelsen af miljøafgiften vil spare virksomheder beløb i milliardklassen. Løkke præsenterede den plan sådan her:

Men hvis den grønne omstilling skal være robust, så skal den også være realistisk. Derfor vil vi nedbringe regningen på grøn energi og opkræve den på en mere effektiv måde (Bilag 1: 6).

Her opstiller Løkke en betoningsframe, når han sætter lighed mellem at en robust og realistisk grøn omstilling handler om at nedbringe virksomhedernes regning ved at opkræve den på en mere effektiv måde. De to frames (robust) og (nedskæringer) afviger tydeligt fra hinanden. De to vinkler på sagen bliver sat i relation til hinanden ('derfor vil vi') og derfor sammenkæder modtageren dem ubevidst så de danner et samlet perspektiv på sagen. På den måde definerer problemet som: Den grønne omstilling er ikke robust. Årsagen er, at den ikke er realistisk. Løsningen er, at gøre omstillingen mere effektiv ved at nedbringe regningen på grøn energi (afskaffe PSO).

Logisk hænger Løkkes udsagn dog ikke sammen. Den grønne omstilling bliver ikke robust, hvis man sænker de afgifter virksomhederne skal betale for at belaste miljøet. Omvendt modarbejder man den grønne omstilling, sparer virksomhederne penge og sænker motivation miljøtilpasset erhvervsførelse. I sidste ende er politikken til fordel for finansiel vækst, og til miljøets ulempe.

Landsfaderen Løkke

Løkke taler på vegne af regeringen og taler derfor også primært til regeringens vælgere. Det står også klart i ovenstående analyseafsnit, hvor flere typiske højreorienterede værdier, som selvdisciplin, konkurrence, performancebaseret fairness, belønning for selvdisciplin, konsekvens og selvstændighed går igen.

Men Løkke taler også som statsminister for Danmark til folketingets åbningstale. Han skal derfor forsøge at favne – og i hvert fald ikke distancere sig fra – alle danskere. Han skal fremstå som landsfader. Samtidig er det også værd, at tænke på, at han måske positionerer sig til en kommende valgkamp. Det betyder, at han skal ud og hente vælgere fra midten af den politiske akse. Dette er måske forklaringen på, hvorfor han flere gange i talen benytter frames og appellerer til værdier som tilhører oppositionen og 'den opdragende forælder-model', når han præsenterer regeringens økonomiske politik.

Vi efterlader ikke en regning i børneværelset. Vi opretter en børneopsparing til næste generation (Bilag 1: 9).

Når Løkke bruger forælder-metaforikken imødekommer han faktisk Lakoffs teori om, at der er slående sammenhæng mellem forældremodeller og politiske ideologier. Især sidste sætning interessant i forhold til værdiframes. Ordet børneopsparing konnoterer til venstreorienterede økonomiske værdier, som den regulerende og fordelende stat og opsparede økonomiske ressourcer gennem høj skat. I en klassisk højreorienteret værdiramme er det op til borgerne selv at kontrollere deres penge. Men i dette metaforispil gør regeringen det for dem. Således henvender de sig til centrale værdier i 'den opdragende forælder-model' som fx omsorg for andre og princippet om, at forældre skal beskytte børn mod skader udefra. Derimod går framen imod patriarkalske som selvhjulpethed og imod højreorienterede værdier som økonomisk frihed og minimalstaten.

Sammen med bl.a. ovenstående citat bruger Løkke især sin personlige værdier og sin families historie til, at skabe identifikation over midten og til bunden. Han fortæller om sin mor, der aldrig fik sig en uddannelse og kæmpede hårdt for at give Løkke bedre muligheder end hende. Han fortæller om far der døde af kræft, og om hvordan det har gjort en effektiv og ressourcestærk offentlig

sundhedssektor til en af Løkkes mærkesager. Han fortæller om sin socialdemokratiske morfar, som stod inde for, at tackle problemerne når de opstår. Gennem disse personlige anekdoter skaber Løkke generiske værdiframes der rammesætter hans egen person. Værdier er hverken højreorienterede eller venstreorienterede, men udstråler generelt accepterede menneskelige værdier og sandheder som hårdt arbejde, forfølgelse af drømme og ambitioner, forældrekærlighed og nøjsomhed. Ud fra et Burkeansk perspektiv kan man snakke om, at Løkke forsøger at skabe identifikation med publikum, da han referer til situationer og appellerer til følelser og værdier som de fleste har været i kontakt med og kan være enige i (Burke, 1950: 20f). På den måde forsøger han at skabe samhørighed mellem sig selv og publikum på et sikkert grundlag. Dette skaber både indlevelse, identifikation og nærvær til Løkke som taler.

Derudover rammesætter Løkkes personlige historier også publikummet. Det handler ikke om, hvorvidt man er rig eller fattig, socialdemokrat eller venstrevælger, arbejdende eller kontanthjælpsmodtager. Alle drømmer om en bedre fremtid med bedre muligheder for deres børn. En stærk økonomi i vækst er vejen dertil. Hårdt fælles arbejde er vejen dertil. Eller som Løkke selv formulerer det:

Vores opgave her i Folketinget er at give danskerne muligheden for at drømme større. Stile højere. Nå længere. Den fremtid kommer ikke af sig selv. Vi skaber den sammen. Et friere Danmark. Et rigere Danmark. Et stærkere Danmark (Bilag 1:9).

Slutsatser på analysen

Statsminister Lars Løkke Rasmussen lever i hans åbningstale til folketinget den 4 oktober 2016, op til åbningstalens genrekrav. Han redegør for Danmarks politiske situation, omtaler relevante politiske emner og præsenterer regeringens politiske linje og fremtidige lovforslag. Samtidig møder han genreforvetningerne om deliberativ tale, men der er også spor af epideiktiske forensiske elementer i talen.

Den retoriske situations omstændigheder og iboende forventninger møder Løkke, når han kommenterer og åbner for den foreliggende politiske debat om boligskatten og kører sig selv i position til et eventuelt valg i efteråret

2016. Debatten om boligskatten og en eventuel valgkamp forventedes at indgå i talen, men var ikke et direkte krav fra genren. Derfor former Løkke ligeledes talens retoriske situation, når han vælger at kommenterer på de to ting. Ligeledes vælger han en økonomisk vinkel på Danmarks udfordringer, hvilket også er et bevist strategisk valg i vinklingen af situationen, da den økonomiske vinkel skaber plads til en præsentation af regeringen økonomisk 2015 pakke 'Helhedsplanen'.

Det primære publikum i Løkkes åbningstale er regeringens vælgersegment, da det er deres politiske ønsker regeringens politik skal afspejle. Dog dikterer situationen også at han skal fremtræde som landets statsminister og repræsenterer befolkningen. Derfor snakker han også til værdier, som danskerne kan samles bredt om. Ud over vælgerne henvender Løkke sig også diskret til politiske venner og fjender. Oppositionen bliver diskret beskyldt for ikke at samarbejde, og bliver opfordret til samme. Desuden forsøger Løkke at holde sig på god fod med fagforeningerne, arbejdsgiverne og det private erhvervslivs politiske ønsker.

Løkke forsøger i talen at tale uden om den interne konflikt i regeringen, som har fyldt i offentligheden over sommeren 2016. Her er det især økonomipolitiske uenigheder mellem DF og LA, som Løkke skal snakke udenom.

Den store ramme, som Løkke sætter op omkring Danmarks tilstand er økonomisk. Overordnet handler talen om, hvilke økonomiske udfordringer og muligheder Danmark står overfor i fremtiden. Rammen passer godt overens med talens primære formål: At legitimerer regerings pakke af økonomiske reformer.

Løkke ligger dog ikke kun et økonomisk perspektiv på Danmarks situation, men ligger også en bestemt vinkel på økonomi generel. Danmark bliver frammet som en konkurrencestat der konkurrerer med andre stater om at vokse mest økonomisk. Her appellerer sammensætter han bl.a. generiske værdiframes til en værdispecifik holdningsframe, som henvender sig til højreorienterede værdier, som konkurrence og økonomisk fremgang. Derefter skaber han gennem metaforframes et billede af at Danmark taber i konkurrencen og må arbejde hårdt for at komme op på siden af de andre nationer.

På dette grundlag præsenterer Løkke så regeringen økonomiske reformer, som i bund og grund giver mere til toppen af samfundet, de arbejdende og virksomhederne, mens borgerer på overførselsindkomst og arbejdsløse får mindre hjælp fra staten. Denne økonomiske politik forsvarer Løkke ud fra tankegangen om, at det skal betale sig at arbejde. Det gør han ved at frame 'den arbejdende', som det lykkelige og stabile menneske i en eksplicit betoningsframe og en metaforisk frame der appellerer til højreorienterede værdier som selvhjulpethed og uafhængighed fra andre. Dernæst opstiller han en dikotomi mellem 'de arbejdende' og de arbejdsløse, hvor en metaforisk frame fremstiller førstnævnte som hårdtarbejdende og sidstnævnte som dovne. Løsningen på problemet er ifølge Løkke at motiverer folk til at arbejde ved at sænke skatterne på arbejde i toppen og bunden. I denne frame fremhæver han at han sænker skatten for bunden, underspiller at han gør det samme i toppen og udelader at han sænker kontanthjælpsloftet og ikke gør noget for folk som ikke er i stand til at arbejde.

I talen henvender Løkke sig primært til vælgerne, men sender også hentydninger mod politiske venner og fjender. Oppositionen bliver beskyldt for at passe egeninteresser og nægte at samarbejde, og at Løkke gerne vil samarbejde og lytte til dem. Dette hentyder Løkke til gennem en grammatisk framing, hvor han ikke nævner oppositionen direkte som subjekt, men hentyder til dem med et 'nogen'. Derimod åbner ordet for at han også fortæller at han lytter til befolkningen. På samme måde hentyder Løkke til at oppositionen opførte sig økonomisk uforsvarligt under sidste regeringsperiode, når han gennem en både metaforisk og ekslicit betoningsframe framer regeringen som økonomiens redningsmænd.

I talen roser Løkke til gengæld politisk vigtige samarbejdspartnere, når han forklarer regeringen fjernelse af en miljøskat, som koster virksomheder dyrt. Det gør han sammenkæder to forskellige perspektiver på grøn omstilling for i sidste ende legitimerer nedskæringen af afgiften, som en fordel for den grønne omstilling. Ligeledes formår at rose fagforeningerne og arbejdsgiverne, som har er afhængig af for at gennemfører regeringens økonomiske reformer.

I sidste ende taler Løkke primært til regeringen vælger segment, som de økonomiske reformer henvender sig til. Men i talen er der også flere eksempler

på at Løkke snakker til alle vælgere, når han tager udgangspunkt i personlige fortællinger om sin familie og egen opvækst, og på den måde refererer til alment menneskelige værdier. Han forsøger at skabe identifikation og nærvær hos publikum gennem patos. Nogle af eksemplerne og flere eksplicitte referencer henvender sig endda til bunden af samfundet og venstrefløjten. Her framer Løkke bl.a. økonomisk ansvarlighed som 'børneopsparing', hvilket henvender sig til venstreorienterede værdier som omsorg for andre og den beskyttende og styrende stat.

Overordnet framer Løkke dog Danmarks økonomi som presset, og danskernes mission at nå højere, længere og blive friere gennem økonomisk vækst og hårdt fælles arbejde.

Diskussion

Og hvad så?

Analysen giver et klart billede på, hvilke typer af frames Lars Løkke Rasmussen bruger i sin åbningstale. Jeg undersøger hvilke funktioner de forskellige frames har og hvilke værdier de finder fundament i. Hvilken videnskabelig relevans har resultatet? Læseren kommer ind bag Løkkes retoriske facade og bliver præsenteret for byggestenene i talen. Vi ser hvordan regeringens økonomiske politik og grundlæggende værdier siver ud igennem de frames Løkke bruger. Det er interessant. Men som læser sidder man tilbage med en følelse af: So what? Hvad så? Hvad betyder det for mig som dansk borger eller politisk menneske? Hvilke konsekvenser har Løkkes brug af framing for mig og for samfundet? Og hvilke resultater og konsekvenser har resultatet for videnskaben? Der mangler ligesom en kommentering, en perspektivering og konklusion på opgaven. I dette kapitel vil jeg forsøge af svare på disse spørgsmål.

For det første kunne det være interessant at måle, hvilke konsekvenser Løkkes tale havde på den danske befolkning. Det er svært, at finde noget kvantitativ præcis måling, som kan sige om talen var en succes eller ikke. Derimod kunne man i talens eftertiden finde kritik og kommentering af Løkkes tale i aviser, på de sociale medier og i tænketanke. Kan disse kommentarers

karakter udgøre en gyldigt måleparameter for talens succes? Ja, hvis man skal tro kommunikationslektor Klaus Kjöllner fra Københavns Universitet. Han påpeger i bogen *Spindoktor*, at en successen af en politisk handling ikke måles ud fra dens kvalitet, men ud fra hvordan den efterfølgende bedømmes i medierne. I Løkkes tilfælde gik det, som det ofte går i dansk politik; de højreorienterede aviser roste hans tale, mens de midtsøgende og venstreorienterede kritiserede ham. Dødt løb simpelthen. Talens mediemæssige konsekvenser bliver dog interessante, hvis man tager et blik på, hvilke elementer i talen som blev kritiseret i medierne. På den måde kommer man tæt på et billede af, hvilke retoriske elementer, som virkede i offentligheden, og hvilke der ikke gjorde.

Den måske mest bemærkelsesværdige kritik mødte Løkke for hans brug af formuleringerne 'Børneopsparing' og 'Skattelettelser i bunden'. Formuleringerne bliver både beskyldt for at være stærkt fordrejende og forsøg på at stjæle oppositionens vælgere ved at bruge venstreorienteret retorik og værdier (Fogh, 2016). Sagens morale stemmer overens med Rune Slothuus pointe i artiklen *'Framing og politiske partier: Kan den rette indpakning gøre politiske forslag mere spiselige?'* om, at vælgerne udmærket ved hvilken retorik og hvilke værdier de forskellige politiske partier repræsenterer. Hovedformålet bag artiklen er, at undersøge forbindelsen mellem framing af politiske forslag og afsenderpartiet bag forslaget. En bemærkelsesværdi pointe er at partierne ikke havde meget at hente ved at bruge modstanderens frames. Tværtimod vidste der sig en tendens til, at modstanderens vælgere blev skeptiske og ikke lod sig overtale, når oppositionen pakkede deres eget forslag ind i framing fra vælgernes eget parti (Slothuus, 2010: 357f). Der er altså ikke meget, at hente ved at bruge modstanderens framing til at hente modstanderens vælgere. Vælgerne ved nemlig godt hvem der ejer hvilken framing, og har klare forventninger til hvem der udfører den. Her kan man tilføje Lakoffs teori om, at man risikerer at styrke modstanderens værdisæt og italesættelse af virkeligheden, hvis man benytter hans framing (Lakoff, 2004: 4f). Så når Løkke bruger oppositionens frames skubber han hverken sine egne vælgere fra sig. Derimod vækker han (som vi ser er tilfældet) skepsis hos oppositionen og risikerer desuden at styrke oppositionens frames på økonomi.

Rhetrickery?

Når det er sagt, så synes jeg at Løkke formår at bruge framing konstruktivt i talen. Ifølge Steen og Reiter bliver framing konstruktivt, når det formår at fremhæve talerens politiske værdier og perspektiver på en given politisk sag uden at fordreje eller manipulere sagens indhold i en løgnagtig retning. Når Løkke formår at frame Danmarks situation og udfordringer som økonomiske er framen altså et markør for hans og regeringens syn på netop samme. På samme måde tager framingen af Danmark som konkurrencestat og arbejde som beundringsværdigt og moralsk afsæt i klassiske højreorienterede værdier og ideologier. Her bliver Løkkes framingen altså et redskab til at præcisere og tydeliggøre for modtagerne hvilke politiske værdier og perspektiver Løkke taler ud fra. Her tydeliggør framingen Løkkes politiske agenda og ideologi. Og det er demokratisk, fordi det ikke fordrejer det politiske budskab, men derimod fokuserer og målretter det.

Derimod kan framing også blive for vinklet, manipulerende og dermed udemokratisk. Når Bushadministrationen opfinder navnet 'Clear Skies Act' for en reform, som faktisk giver virksomheder lov til at forurene mere end før, så bliver framing manipulerende og udemokratisk (Lakoff, 2004: 22). Jeg synes at Løkkes brug af ordet 'børneopsparing' framen er et eksempel på samme. Her bliver framing ikke et demokratisk redskab, men derimod til løgnagtig framing, som undergraver den politiske virkelighed og fordrejer afsenderens faktiske gerninger. Løkkes reform opretter ingen børneopsparing til den generelle danske befolkning, men tvinger derimod bunden af samfundet, de arbejdsløse, de studerende og de dårligst stillede boligejere til at låne penge – til at gældsætte sig. Man kan derfor argumentere for, at regeringens økonomiske tiltag ikke giver Danmarks befolkning en opsparing, men derimod tvinger dele af dem ud i en negativ opsparing.

Her bliver framing til manipulerende retorik, det som den amerikanske litteraturkritiker og retoriker Wayne Booth kalder for 'retrickery'. I retrickery bliver retorikkens mål at 'overtale' for enhver pris. De tydelige og saglige argumenter viger til forskel for udemokratiske og ikke-dialogiske argumenter bygget op omkring fordrejede, fortiede eller subjektive præmisser (Booth, 2004: 44 & 107-128). Her vender vi tilbage til hvad Christian Kock definerer framing

som, nemlig 'omvendt lommetyveri', hvor argumentation sker i det skjulte og er manipulerende. Både Kock og Booths modsvar til denne type retorik er den gode politiske debat, hvor aktørne forholde sig til sagen, dens argumenter og forsøger at give saglige argumenter for deres egen sag. De tager udgangspunkt i publikums verden, taler til den og forsøger at finde kompromiser med modstanderen og publikum gennem dialogisk retorik. Gør Løkke det? På baggrund af ovenstående diskussion er svaret altså både ja og nej. Løkkes framing er altså både demokratisk og åben, men visse steder også *for* fordrejende, udemokratisk og argumenterende i det skjulte.

Mange mulige opgaver

Kunne opgaven være bedre. Svaret er altid ja. Men jeg har prøvet så godt, som jeg kunne at imødegå opgavens tema, problemformulering og underspørgsmål. For at dette har skulle kunnet lade sig gøre er jeg selvfølgelig blevet nødt til at prioritere og fokusere undersøgelsen både teoretisk, metodisk og empirisk. I den proces er vigtige vinkler blevet valgt fra. Her det især det kvalitative dybdeperspektiv på framing, som er dikterende. Opgavens resultater sig intet om, hvordan framing bruges *generelt* i dansk politik, fordi jeg udelukkende kigger på framingen i Løkkes åbningstale. Det kunne være interessant at se om framingen af konkurrencestaten, arbejdsløse og arbejdende og økonomiske løsninger gik igen i højre-regeringen generelt eller om de forskellige partier vekslede i deres syn på temaerne. Derudover kunne jeg også have sammenlignet tre eller fire tekster fra henholdsvis højre- og venstrefløjen for at se, hvilke forskellige frames der blev stillet op hver side og hvordan de adskilte sig. Sidst havde overvejede jeg muligheden for at undersøge hvordan højrefløjen framede bl.a. SU-spørgsmålet, arbejdsløse og Danmarks økonomiske situation i tiden op til regeringen lancering af deres økonomiske pakker – primært helhedsplanen. Det slog mig nemlig, at flere af venstres 'venner' i det private erhvervsliv, Dansk Industri og liberale tænketanke i op til et år før åbningstalen begyndte at frame fx SU som økonomisk uansvarligt. Der er altså sket en slags strategisk opvarmning af den politiske debat til åbningstalen. Her ville jeg undersøge hvad 'priming' gør ved offentlighedens syn på politiske forslag. Ovenstående

perspektiver havde selvfølgelig krævet en mere kvantitativ analyse, hvor et bredt syn på framing over flere forskellige tekster dominerede.

Kedelige kopi eller relevant aktualisering?

Så hvad tilføjer min opgave i sidste ende til retorikvidenskaben? Den opfinder ingen nye metoder, teorier eller kommenterer på noget, som ikke er kommenteret på i medierne. Ifølge videnskabsteoretikeren Thomas Kuhn er man ingen videnskabsmand, hvis man blot følger videnskabens normer og dogmer. Ifølge ham må man konstant udfordrer de etablerede teorier og metoder – man må udvikle, udvide og udfordre de videnskabelige paradigmer. Det gør denne opgave ikke.

Alligevel vil jeg argumentere for, at opgavens har videnskabelig relevans. Jeg mener at retoriske teorier og metoder er til for at blive brugt. Brugt til hvad? Brugt til at fortælle os noget om den menneskelige virkelighed og det samfund vi lever i ud fra et retorisk perspektiv. Og det er netop det, som denne opgave gør. Den aktualiserer framingbegrebet, når den via en passende metode kobler etablerede framingteorier sammen med den politiske virkelighed i Danmark anno 2016. Jeg har opnået en forståelse for, hvordan politikere, i dette tilfælde Danmarks statsminister Lars Løkke Rasmussen, bruger framing til at præsentere og legitimere regeringens økonomiske politik for offentligheden. Og det er hvad retorikvidenskaben også skal kunne, hvilket er at vise hvorfor og hvordan retorikken spiller en rolle i hvordan vi forstår og agerer i vores samfund.

Perspektivering

I denne del af min opgave vil jeg perspektiverer min opgave. Der er ikke tale om en klassisk perspektivering, hvor jeg holder mine resultater op imod resultater fra lignende undersøgelser inden for det retoriske videnskabsområde. Med andre ord trækker jeg ikke lignende eksempler på retorisk kritik baseret på framing ind til sammenligning. I stedet har dette afsnit en mere essayistisk og afgrænsende natur. Essayistisk fordi afsnittet i højere grad er en slags refleksion over hvordan framingteorier ligner andre retoriske teorier som kritikgenre. Afgrænsende da formålet er at diskutere hvordan framingen som teori og

fremgangsmåde adskiller sig fra lignende teoretiske perspektiver indenfor den retoriske kritik.

Jeg har valgt at inddrage et andet retorisk perspektiv i min teoretiske perspektivering: Topikken. De guidende spørgsmål bliver: Hvorfor har jeg ikke valgt at analysere Lars Løkke Rasmussens tale ved folketingets åbning ud fra topikken, hvad ville jeg have fået ud af at foretage min kritik ud fra netop dette perspektiv frem for framingperspektivet og hvad adskiller de to teorier og deres respektive analyseperspektiver? Ironisk nok handler denne afslutning altså om videnskabelig framing; hvad betyder kritikerens teoretiske perspektiv for måden vi forstår den valgte empiri på?

Ordet 'topoi' betyder på græsk 'sted'. Topikken handler i korte træk om 'steder', hvorfra retor kan betragte en given sag. Topikken er et værktøj, som retor kan bruge når hun skal skabe overblik over hvilke retoriske valgmuligheder hun har til gode når hun skal argumenterer for et givent synspunkt i den bestemt sag. Topikken bliver altså et pragmatisk værktøj, som retor kan bruge i inventiofasen til at skabe overblik over hvilke argumenter der er mest egnede til at argumenterer for et givent synspunkt på en bestemt sag. Topikken om at 'finde' eller 'opdage' nye argumenter. Ifølge Jonas Gabrielsen er dette perspektiv på topikken for overordnet og kun en del af topikkens væsen. Hvis man kigger dybere ned i topikkens rødder i retorikkens kanon vil man finde at topikken har forskellige formål, væsener og fokus. Han påpeger at topikken ud over den ovenstående kategori og sigte – det heuristiske – kan deles op i tre andre forståelseskategorier. I den kollektive forståelse af topikken handler det ikke om at opdage eller finde nye argumenter for en sag, men derimod at gå tilbage i tiden og hente sproglige formulering og figurer som man mener passer ind i en given sag. Her er topikken altså både sproglig, statisk, tilbageskuende og tilhørende elocutiofasen. I den inferentielle forståelse af topikken kigger retor nærmere på hvilke *typer* af argumenter der vil være gavnlige i en sag. Her handler det altså igen om at 'finde', men ikke om at finde argumenter, men derimod typer af argumenter. Sidst opdeler Gabrielsen topikken i en sidste kategori, den kognitive. Her bliver topikken et redskab for retor til at tænke i steder. Der tænkes altså hverken lineært eller kritisk, men derimod topisk. Det

er en meget abstrakt definition af hvad kognetiv topik er, men i bund og grund handler det her om at tænke på en fri, kreativ og springende måde under inventiofasen i en givent sag. Når alt kommer til alt er topikken altså et bredt begreb, som kan bruges og forstås på flere forskellige måder.

I nærværende situation er det interessant at se hvordan min teoretiske forståelse af framingbegrebet passer ind i topikkens forståelsesramme. Hvorfor er det ikke at jeg har valgt topikken som teoretiske udgangspunkt?

For det første ser jeg topikken som et retorisk værktøj. Hvad enten retor har brug for topikken i inventiofasen til at finde argumenter, i elocutiofasen til at finde sproglige formulering eller metaforer er topikken oprindeligt et værktøj. Der eksisterer modeller og fremgangsmåder for hvordan man bruger topikken i praksis. Topikken er i mine øjne primært pragmatisk. Modsat synes jeg ikke at der findes samme pragmatik i framing-teorien. Framingen er en nyere teori, som ikke på samme måde stiller en 'værktøjskasse' til rådighed for retor, men derimod snarere en forståelsesramme bygget på en række begreber. Framingen er med andre ord et teoretisk begreb, men ikke på samme måde et pragmatisk værktøj med et sæt pragmatiske redskaber. I min optik har topikken altså i højere grad et skabende virke, mens framingen ikke i samme omfang er skabende men derimod et værktøj til forståelse af 'det skabte'. Topikken er også en undersøgelse af hvad der kunne have været; hvilke argumenter eller vinkler kunne retor ellers have valgt i sin udarbejdning af talen. På den måde har jeg et indtryk af at topikken kigger på processen i talekreationen lige så meget som den kigger på det endelige resultat, altså talen i sig selv. Modsat ligger framingteorien op til at man undersøger hvorledes framing fremtræder i en tale. Man kigger på hvordan framingen fremtræder et det endelige retoriske objekt og de mulige konsekvenser heraf. Alligevel synes jeg også at framingperspektivet inviterer til et tilbageskuende perspektiv hvor kritikeren prøver at finde frem til hvilke mulige 'frames' retor har haft at vælge imellem og hvilke omstændigheder ved sagen der har forårsaget at retor har valgt lige netop de frames hun har.

Topikken kan altså sagtens bruges analytisk eller kritisk på et retorisk objekt. Med topikken bliver det muligt for kritikeren at kortlægge hvilke retoriske

elementer der er valgt, hvordan de virker og hvorfor de er valgt. Det ligner faktisk framinganalysens sigte på mange måder. Der er foretaget et hav af retoriske analyser baseret på topisk kritik. Jeg har altså haft stor mulighed for at foretage en topisk kritik på Lars Løkke Rasmussens åbningstale. Grunden til at jeg har valgt framing som teoretisk udgangspunkt skal altså snarere findes i næste afsnit.

Hvis både framingen og topikken kan bruges med at analytisk virke, hvad adskiller så de to teorier? Det er ikke svært at sige hvad de har tilfældes. Begge teorier kigger efter perspektiver. Både framingen og topikken handler groft sagt om at udvælge og fremhæve perspektiver gennem valg af argumenter og derigennem perspektiver. Når man bruger de topiske værktøjer til at vælge et økonomisk argument for Danmarks deltagelse i EU, så vælger man også hvilken forståelsesramme publikum skal betragte sagen ud fra (Danmarks deltagelse i EU). På samme måde fungerer framing. Når Lars Løkke vælger argumenter baseret på økonomi til at understøtte regeringens politik vælger han også hvilket perspektiv publikum skal betragte sagen ud fra. Endnu tydeligere bliver sammenhængen mellem topik og framing, hvis man tager udgangspunkt i den kollektive topikforståelse. Når Lars Løkke Rasmussen tager bestemte sproglige figurer – metaforer, talemåder, standardindledninger – i brug så styrer han publikums tankegang. Han styrer således publikums forståelse af fx 'helhedsplanen' ved at bruge fx ordet 'børneopsparing' til at rammesætte hvordan tilhørerne skal forstå politikken i fokus. Begge perspektiver handler om at styre publikums perspektiv på en given sag ud fra valget af argumenter, typer af argumenter eller sproglige formuleringer.

For mig ligger forskellen i hvilket perspektiv de to teorier anlægger i det at fremhæve bestemte perspektiver i en sag. I topikken foreligger der oftest en sag, som retor må forholde sig til. Retoren må så vælge de argumenter der både passer til sagen, fremhæver en ønsket vinkel på sagen og legitimerer en bestemt handling eller perspektiv på sagen.

Med framingen forholder det sig anderledes. Her synes jeg ikke at man argumenterer så åbenlyst. Her handler det ikke om at fremhæve det bedste argument. Derimod handler det om at definere de bedste præmisser for publikums forståelse af sagen. Man udvælger og fremhæver ligesom i topikken,

men man fremhæver ikke bestemte argumenter, men derimod en bestemt forståelse af sagen. Man kæmper ikke om det bedste argument i en allerede defineret sag, men går et skridt længere ned i fundamentet ved at pille ved sagens grundpiller. Lad os vende tilbage til EU-eksemplet. Mens topikken handler om at vælge det stærkeste argument for bevarelsen af EU, så handler framing om at definere hvad sagen handler om. Ved at ændre på hvordan vi overhovedet forstår EU kan vi med rammesætningen af sagens præmisser skabe eller ødelægge grundlaget for argumentet 'EU giver Danmark bedre økonomiske muligheder'. Hvis retor gennem framing formår at fremhæve sager eller vinkler, som får EU-deltagelse til at virke økonomisk risikabelt for Danmark, vil 'økonomi-argumentet' miste styrke. På den måde er framing argumentation i det skjulte, mens topikken handler om at finde argumenter der eksisterer i det åbne. Topikken handler om at bestemme forståelsen af en sag gennem valg af argumenter, mens framing handler om at ændre selve forståelsen af sagen ved at ændre vores vinkel på sagens præmisser. Når Lars Løkke Rasmussen definerer Danmark som en 'konkurrencestat' så piller han jo ved selve sagens fundament. Sagen som er regeringens 'helhedsplan' bliver jo nemmere at finde gode argumenter til, når man definerer Danmark som deltagende i et økonomisk kapløb med vækst som succeskriterium, hvor der derfor skal skabes økonomiske fordele til de arbejdende og erhvervslivet.

Er det virkelig forskellen mellem framing og topik? Er det så nemt og deterministisk? Man kunne jo også sagtens ligge de to teoretiske perspektiver i forlængelse af hinanden. For Lars Løkke Rasmussen og hans rådgivere ligger der jo et retorisk forarbejde med at finde den rette framing i talen. Dette forarbejde er på mange måder topikkens fokus. Her skaber retor overblik over mulige 'frames' på helhedsplanen', de udvælger og fremhæver et par stykker. De finder argumenttyper og sproglige formuleringer, som understøtter de udvalgte hovedframes. Fx passer metaforen 'overhalingsbane' godt overnes med hovedrammen om konkurrencestaten. På den måde ser jeg at topikken sagtens kan bruges som praktisk værktøj eller analytisk model til at finde ud af hvordan retor har udvalgt, fravalgt og kombineret frames i talen. På samme måde som topikken bruges til at finde, strukturere og sprogligt skærpe argumenter, så kan topikken ligeledes bruge til at finde, strukturere og sprogligt skærpe 'frames'.

Litteraturhenvisninger

- Bitzer, Lloyd F., 1998: *The Rhetorical Situation. I: Contemporary Rhetorical Theory* af Lucaites m.fl. Guilford Press.
- Black, Max, 1962: *Models and Metaphors. Studies in language and philosophy.* Cornell University.
- Booth, Wayne, 2004: *The Rhetoric of RHETORIC- The Quest for Effective Communication.* Blackwell Publishing.
- Burke, Kenneth, 1950: *A Rhetoric of Motives.* University of California Press.
- Fisher, Walter R., 2013: *Narration som paradigme for menneskelig kommunikation. Om offentlig moralsk debat, i Rhetorica Scandinavia, nr 63.*
- Gabrielsen, Jonas, 2007: *Retorisk toposlære – fra statisk 'sted' til persuasiv aktivitet.* Copenhagen Business School.
- Goffman, Erving, 1974: *Frame Analysis. An essay on the organization of experience.* Harvard University Press.
- Krajewski, Bruce, 2013: *Nietzsche, Friedrich I: Enos, Theresa,: Encyclopedia of Rhetoric and Composition.* New York.
- Entman, Robert, 1993: *Framing toward a classification of a structured paradigm I:* Journal of Communication nr. 43, vol 4.
- Jasinski, James, 1991: *Situation, Rhetorical. I: Sourcebook on Rhetoric: Contemporary Perspectives on Rhetoric.* Waveland Press.
- Kotter, John P., 1995: *Leading Change: Why Transformation Efforts Fail. I:* Harvard Business Review.

Lakoff, George, 2006: *Thinking Points Communicating Our American Values and Vision*. Macmillan

Lakoff, George, 2004: *Framing 101: How to take back public discourse I: Don't think of an elephant! Know your values and frame the debate*. Chelsea Green Publishing Company.

Pahuus, Mogens, 2016. *Hermeneutik*. I: Collin, F. og S. Køppe. *Humanistisk videnskabsteori*, Lindhardt og Ringhof.

Sigrell, Anders, 2008: *Retorik för lärare – Konsten att välja språk konstruktivt*. Retorikförlaget.

Slothuus, Rune, 2010: 'Framing og politiske partier: Kan den rette indpakning gøre politiske forslag mere spiselige? I: *Politica*. Nr. 3, 2010.

Vatz, Richard E, 1973.: *The Myth of the Rhetorical Situation*. I: *Philosophy and Rhetoric*, nr. 6. The Pennsylvania State University Press.

Villadsen, Lisa Storm, 2002: *Dyre ord, men hvad dækker de?* I: *Rhetorica Scandinavia* nr. 23.

Sekundær litteratur:

Grau, Anton Larsen, Ellergaard, Christoph & Bernsen, Markus, 2015: *Magteliten – hvordan 423 danskere styrer landet*. Politikens Forlag

Kock, Christian, 2013: *De svarer ikke*. Gyldendal

Steen, Jens J. & Reiter Gry, Inger, 2015: *Tag bladet fra munden – en introduktion til politisk framing*. Samfundslitteratur

Utrykte kilder:

Beim, Jakob B. & Nøhr, Karoline G.: Det ved vi om regeringens 2025-plan. *Politiken*, 29 august 2016. <http://politiken.dk/indland/politik/ECE3360998/det-ved-vi-om-regeringens-2025-plan/>

Bøttcher, Thomas & Ejlertsen, Martin: De er velforbundne, de er magtfulde – og de vil skære i SU'en. *Magisterbladet*, 30. Oktober 2016. http://magisterbladet.dk/magisterbladet/2016/042016/042016_p16

Fogh, Kasper: Løkke er kongen af new-speak. *Altinget*, 6. Oktober, 2016. <http://www.alinget.dk/artikel/kasper-fogh-loekke-er-kongen-af-new-speak>

Kristensen, Kim: Regeringen underdrev ulighed i helhedsplanen. *Information*, 11. Oktober, 2016 <https://www.information.dk/indland:2016:10:regeringen-underdrev-ulighed-helhedsplanen>

Lynge, Ditte O.: Løkke nævnte familie 16 gange i åbningstale. *Ekstrabladet*, 4. Oktober 2016 <http://ekstrabladet.dk/nyheder/politik/danskpolitik/loekke-naevnte-sin-familie-16-gange-i-aabningstale/6331544>

Mandag Morgen: Politisk sæsonstart: Løkke er klar med indrømmelser. *Mandag Morgen*, 12. August, 2016. <https://www.mm.dk/blog/politisk-saesonestart-loekke-er-klar-med-indroemmelser/>

Politiken: Hvem stemmer på hvem. *Politiken*. 26 august, 2016. <http://politiken.dk/indland/politik/article1372061.ece>

Thomsen, Sara M.: Politisk redaktør: Lars Løkke Rasmussens tale var personlig og strategisk. *Kristeligt Dagblad*, 4 oktober 2016. <http://www.kristeligt-dagblad.dk/politik/politisk-redaktoer>

Ruggaard, Jakob L.: Vi bliver manipuleret til ændringer af SU'en. *Politiken*, 8. september 2016.

<http://politiken.dk/debat/kroniken/premium/ECE3373895/vi-bliver-manipuleret-til-aendringer-af-suen/>

Wikipedia: Folketingets åbning.

https://da.wikipedia.org/wiki/Folketingets_åbning

Bilag:

Bilag 1: Lars Løkkes Rasmussen åbningstale til Folketingets åbning, 2016.

Bilag 2: Regeringens økonomiske 2025 pakke: 'Helhedsplan – for et stærkere Danmark'.

Bilag 3: Liste over Lakoff's familieværdier.

Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Folketingets åbning den 4. oktober 2016

Det talte ord gælder

Jeg tror, det ligger dybt i de fleste af os, at vores børn skal have det bedre end vi selv.

Bedre liv. Større håb. Opfyldte drømme.

Sådan har jeg det. Og sådan er jeg selv blevet mødt i mit liv.

Min mor blev født i 1936.

Hun voksede op i Ferskesøstræde i Nexø på Bornholm.

Det var en tid, hvor goder som telefon eller radio langt fra var en selvfølge. Og hvor rindende vand var en luksus.

Længere er det ikke siden.

Mange gik ud af skolen i syvende klasse. Det gjorde min mor også.

Længere er dét ikke siden.

Min mor var husmor det meste af sit voksne liv. Fik først ufaglært arbejde, da jeg var ved at være klar til at forlade folkeskolen. Indtil da sørgede hun for, at lektierne blev læst. Madpakken blev smurt. Hun arbejdede hjemme. Mens min far arbejdede ude. Det var en helt almindelig arbejdsdeling.

Tænk, at det ikke er længere siden.

Min mor fik aldrig en uddannelse. Men hun var den klogeste, jeg har kendt. Og hun havde store drømme.

Én drøm overskyggede de andre. At hendes børn fik flere muligheder, end hun selv havde haft.

Den drøm delte hun med mange i sin generation. Og med mange i generationerne før.

Danskernes drømme er den drivkraft, der har bragt os videre. Som mennesker og som land.

Generation efter generation føjede deres til.

Ikke gennem revolutioner. Men ved at lægge sten på sten til mulighedernes Danmark.

Hvor vi yder, hvad vi kan. Hjælper, hvis der er behov. Og hver især strækker os så langt, som talentet rækker.

Fremgang er en del af vores selvforståelse. Vi forventer, at Danmark er med blandt de rigeste. Det kan næsten føles som en naturlov.

Det er det – desværre – ikke.

International finanskrise. Lavkonjunktur. Vi har haft svært ved at ryste os fri.

I ti år blev vi ikke rigere.

Hvis Danmark er i slæbesporet, mens landene omkring os træder på speederen, så går fremtidige generationer glip af nye muligheder.

Det må ikke ske.

Derfor har jeg sat et ambitiøst mål: Danmark skal blive 65 milliarder kroner rigere i 2025.

Og derfor har regeringen fremlagt en helhedsplan for et stærkere Danmark, som kan bringe os et langt stykke ad vejen.

65 milliarder kroner.

Er det bare et tal?

Nej, det er muligheden for, at vi kan følge med nabolandene.

At danske unge ikke bare får en gratis uddannelse, men at de får en uddannelse, som er mindst lige så god, som deres kammerater fra resten af Europa.

At en dansk familie har råd til en ferierejse af samme standard som en tilsvarende tysk familie.

At der er effektiv kræftbehandling på Rigshospitalet i København ligesom på Karolinska Universitetssygehuset i Stockholm.

De ting, der betyder noget i hverdagen og i livet. Det er derfor, vi skal have fremgang.

Jeg vil opfordre til, at vi her i Folketinget løfter det fælles ansvar.

Vi kan være uenige om, hvad der helt konkret skal til undervejs. Selvfølgelig kan vi det. Det er derfor, vi er medlemmer af forskellige partier.

Og hvis nogen har bedre forslag end regeringen. Så lytter jeg.

Men ikke at sætte sig nye mål. At sige nej til fremgang og udvikling. Her står jeg af.

Det bryder med en lang tradition i vores folkestyre. En tradition, hvor vi plejer at være enige om de store, langsigtede udfordringer.

Det indebærer en fare for, at ambitionerne bliver historisk små.

At sætte høje mål har omvendt den risiko, at vi ikke når helt, men kun næsten, derop. Men det må aldrig få os til på forhånd at sætte barren så lavt, at vi ikke kan andet end liste os over den.

Siden vores forældre voksede op, har Danmark gennemgået en kolossal udvikling. Mere velstand. Bedre uddannelser. Større frihed for den enkelte.

Vi kan ikke stoppe her. Jeg har drømme for mine børn. I har drømme for jeres børn.

Dem opfylder vi ikke med et fingerknips – eller med én letkøbt løsning. Et stærkere Danmark er det billede, som tegnes af mange forslag tilsammen.

Vi skal aflevere et Danmark til næste generation, der er stærkere, end det vi selv overtog. Det skylder vi både vores forældre og vores børn.

* * *

Forpligtelsen over for næste generation. Det er den ene grund til, at vi må handle nu. At Danmark har brug for en helhedsplan.

Den anden grund er international.

Vores lille plet på kloden er en af de lykkeligste og fredeligste.

Men omkring os er verden urolig. *Mod øst* et aggressivt Rusland. *Mod vest* en britisk befolkning, der har stemt sig ud af EU. *Mod syd* krig og konflikter, som har konsekvenser for os.

Terror. Flygtninge. Ustabilitet.

Mange er bekymrede. Det kan jeg godt forstå.

Hvis mange føler, at mulighederne er få. Så bliver fællesskabet sat på en prøve. Frygten får grobund. Mistilliden vokser.

Men i en kompliceret verden må vi ikke lade os friste af forsimplede løsninger. De er netop *for* simple.

Danmark er en del af verden på godt og ondt. Og vores svar må forholde sig til begge dele.

Vi skal ikke handle af frygt. Men vi må bestemt heller ikke frygte at handle.

Vi skal tage vores forholdsregler. Vi skal polstre økonomien. Vi skal tænke på fremtiden.

Vi skal passe på Danmark.

Jeg er stolt af, at Danmark er et af de lande, der tager størst ansvar i kampen mod terrorbevægelsen ISIL. Jeg er stolt af, at modige mænd og kvinder gør det muligt.

Ligesom jeg er stolt af vores lange traditioner for søfart og handel. Danmark har haft stor fordel af international handel. Vi har en stærk interesse i at samarbejde med omverdenen. Vi må insistere på, at større udsyn giver mere indsigt. Gør os klogere på den verden, som vi er helt afhængige af. Det er en del af den danske erindring og vores selvbillede.

Hvis vi bygger mure for at lukke andre ude. Så spærrer vi os selv inde. Det kan vi ikke leve af.

Vores opgave er på én gang at skabe fremgang og holde fast i, hvem vi er. Vi skal passe på vores frie, rige og harmoniske land. Sådan som vi kender det. Sådan som vi kender os selv.

* * *

Vores sikkerhed og velstand er tæt forbundet med Europas. Går det dårligt for vores naboer, så går det dårligt for os. Derfor skal vi passe på Europa.

Det europæiske samarbejde har problemer. Vi kan ikke bare fortsætte som før. Der er en skepsis i befolkningerne. Den skal vi tage alvorligt.

Det har jeg sagt længe. Og i dag deler de fleste af mine europæiske kolleger det synspunkt.

Men vi må heller ikke bare give EU skylden for alle problemer. Vi har selv et ansvar for at få samarbejdet til at fungere. Vi har en stærk interesse i det.

Europa i dag er rigere end nogensinde. Flere europæere lever i frihed. Vi handler, studerer og arbejder på tværs af grænserne som aldrig før.

Det er dét, danske virksomheder tjener deres penge på. Det er dét, der giver arbejdspladser. Skaber vores velstand.

Og det skyldes ikke mindst det forpligtende samarbejde i EU. Derfor skal vi værne om det europæiske samarbejde.

Og vi skal ændre det, der ikke virker.

Vi har brug for et praktisk og fornuftigt samarbejde, der fokuserer på de

opgaver, som kun kan løses i fællesskab. Og ikke blander sig i alle mulige ting, som medlemsstaterne klarer bedre selv.

Jeg vil arbejde for et EU, som får gang i væksten igen. Et EU, som får styr på sine ydre grænser og kontrol over indvandringen. Et EU, som styrker landenes samarbejde om sikkerhed.

Det er helt afgørende, at dansk politi fortsat kan arbejde tæt sammen med deres europæiske kolleger og fortsat har adgang til de nødvendige data i kampen mod alvorlige forbrydelser.

Regeringen arbejder behårdt på at få en dansk særaftale om Europol. En aftale, der sikrer dansk politi samme operationelle muligheder som i dag.

I en usikker verden må vi passe på Danmark. Det gør vi bedst i samarbejde med andre – i EU og i NATO. Men vi skal også gøre mere selv.

Derfor skal der investeres flere penge i indsatsen mod terror, i politiet, i forsvaret og beredskabet. Der skal være flere ressourcer til dem, der passer på os. Vi vil afsætte milliardbeløb til at styrke den nationale sikkerhed.

Det er en del af regeringens helhedsplan for et stærkere Danmark.

* * *

Danmark samarbejder i Europa og i verden. Men der er to lande, som vi er særligt knyttede til. Rigsfællesskabet er et unikt fællesskab.

Et fællesskab, der bygger på respekt for, at vi er forskellige.

Jeg respekterer ønsket om, at en egen forfatning kan udtrykke det færøske folks identitet. Men det er klart, at en forfatning skal kunne rummes inden for rigsfællesskabets rammer, så længe Færøerne er en del af fællesskabet. Det vil vi gerne arbejde for gennem dialog om forfatningen.

Vi deltager også gerne i en dialog om den økonomiske situation. Den er forskellig på Færøerne og i Grønland. Begge lande har lige nu gode konjunkturer. Men der er store udfordringer på lidt længere sigt.

Og vi lægger op til at understøtte selvstyrets arbejde for børn og unge i Grønland. Ligesom vi vil styrke indsatsen for udsatte grønlandere i Danmark.

Vi skal være stolte af vores rigsfællesskab. Vi giver plads til forskellighed, men deler en fælles kerne. Det blev bekræftet på rigsmødet i Grønland i foråret. Vi har en tradition for sammen at finde løsninger, der løfter os alle op.

* * *

Herhjemme skal vi også finde fælles løsninger, der løfter os – som folk og nation.

Vi har et stærkt grundlag at bygge på. Det forpligter. Det er nu, vi rettidigt kan gennemføre små forandringer. Og opnå store forbedringer.

Vi skal aflevere et Danmark til næste generation, der er stærkere, end det vi selv overtog. Det er kernen i regeringens helhedsplan.

Da regeringen trådte til, satte jeg fire pejlemærker på de områder, hvor det er min ambition at flytte Danmark. Vi har allerede nået en del. Helhedsplanen bringer os et stort stykke videre.

* * *

Det første pejlemærke er en realistisk og konsekvent udlændingepolitik.

Da vi åbnede Folketinget for et år siden, stod Danmark og Europa midt i flygtninge- og migrantkrisen.

En krise med rød i dybt komplicerede konflikter. Med potentielt store

konsekvenser for vores økonomi. Vores værdier. Vores samhørighed som land. Ordentligheden.

Regeringens politik er et udtryk for en balance. Vi er realistiske. Vi strammer op. Og vi gør det på en ordentlig måde.

Vi har været med til at flytte diskussionen i Europa. Nu er alle i EU – alle – enige om, at vi ikke igen vil opleve den ukontrollable tilstrømning af flygtninge, som vi så sidste år.

Flygtningestrømmen til Grækenland er bragt ned. Fra over 100.000 flygtninge i august sidste år. Til 3.500 i august i år.

Herhjemme har vi gennemført nødvendige stramninger og en ny integrationsydelse. Fordi vi mener, det er rimeligt. Og for at færre skal komme hertil.

Det har virket. Vi har bremset op.

Sidste år blev der rejst telte for at få plads til asylansøgere. Nu lukker teltlejrene ned igen.

Sidste år kom der over 21.000 asylansøgere til Danmark. I år er der per 1. oktober kommet godt 5.000.

I øjeblikket er tallet lavere end nogen måned gennem de seneste fem år. Det har ikke været lavere, siden jeg sidst var statsminister.

Nu skal vi holde fast.

Derfor fortsætter vi med at stramme vilkårene for dem, vi lukker ind.

Og vi vil indføre en nødbremse, så Danmark kan afvise asylansøgere ved grænsen, hvis der opstår en krisesituation, der sætter de danske grænser under pres. Vi må ikke igen opleve en situation, som ligner den i september sidste år.

Men det afskærer os ikke fra at hjælpe. Tværtimod.

Danmark er et af kun seks lande, der lever op til FN's målsætning om udviklingsbistand. Vi bidrager til en ny Verdensmålsfond, der skal investere milliarder i bedre levevilkår i udviklingslandene. Vi er blandt de største nødhjælpsdonorer i verden i forhold til vores størrelse.

Og nu gør vi endnu mere. Regeringen vil styrke den danske nærområdeindsats, så der bliver flere penge til humanitær hjælp end nogensinde før.

Det er netop muligt, fordi vi har strammet udlændingepolitikken og indført integrationsydelsen. Når udgifterne til asylansøgere falder i Danmark, så kan vi hjælpe flere tæt på hjemlandet.

For mig giver det indlysende mere mening at hjælpe flygtningene i Jordan eller Libanon end i Danmark.

Danmark giver udviklingsbistand i verdensklasse. Vi er med til at modvirke, at mennesker må flygte på grund af vold og undertrykkelse.

Danmark har i årtier kæmpet for menneskerettigheder. Vi har en klar interesse i en stærk international retsorden.

Men der er brug for en moderne forståelse af de konventioner, vi var med til at forme for år tilbage. Derfor vil vi se kritisk på de dele af den europæiske menneskerettighedskonvention, hvor fortolkningen er gået for langt. Vi skal tilbage til kernen.

Regeringen fører en realistisk og konsekvent udlændingepolitik. Det er mit første pejlemærke mod et stærkere Danmark.

* * *

Mit andet pejlemærke er, at det bedre skal betale sig at arbejde. Flere skal forsørge sig selv.

Jeg er overbevist om, at vi mennesker trives bedst ved at have et arbejde. Det giver fodfæste. Noget at stå imod med. Og stå fast på.

Og jeg har stor respekt for alle dem, som hver dag passer funktioner, der er nødvendige i vores samfund. Også dem, hvor lønnen er i den lave ende.

Der skal være en fair balance mellem lønnen ved at knokle, og det, man får ved at blive hjemme. Alt andet er uholdbart.

Derfor har vi indført kontanthjælpsloftet og 225-timers-reglen.

Jeg ved godt, at en enlig mor på kontanthjælp kan være hårdt spændt for. Jeg gør mig ingen illusioner om, at det er nemt at være forsørger på kontanthjælp.

Men svaret er ikke en højere ydelse. Svaret er, at forældrene arbejder.

Hver gang et menneske tager skridtet fra kontanthjælp til job, er det en socialpolitisk landevinding.

Derfor *skal* det betale sig at arbejde.

Og derfor tager vi skridtet videre med anden fase af jobreformen. Den er klart målrettet beskæftigede med lave indkomster.

Vi vil indføre et målrettet jobfradrag og en midlertidig jobpræmie til langtidsledige, der kommer i arbejde.

Jobpræmien kan udbetales i 18 måneder. Den kan udgøre op til 45.000 kr.

Så *kan* det betale sig at arbejde.

I regeringens jobreform sænker vi skatten på arbejde en del i toppen. Meget i bunden. Og giver allermest til de langtidsledige, der kommer i job.

* * *

Vi skal have gang i den vækst, der er hele grundlaget for flere og bedre arbejdspladser. Større muligheder. Vores fremtid. Det er mit tredje pejlemærke.

I dag investeres der for lidt i Danmark. Det bremser nyskabelsen. Det hæmmer aktiviteten. Vi går glip af arbejdspladser.

Det skal være mere attraktivt at investere. Derfor vil vi indføre et fradrag for ny egenkapital. Derfor vil vi give et ekstra fradrag for merinvesteringer i forskning og udvikling. Og derfor vil vi gøre det lettere for iværksættere og vækstvirksomheder at finansiere deres idéer.

Danske virksomheder skal have attraktive vilkår for at vise, at de er de bedste.

Det er de blandt andet inden for grøn teknologi og energiløsninger. Den position skal vi fastholde.

Det gør vi med en ambitiøs klima- og energipolitik. Og derfor vil ét af de allerførste forslag, som Folketinget skal behandle i denne samling, være ratifikation af aftalen fra klimatopmødet i Paris.

Men hvis den grønne omstilling skal være robust, så skal den også være realistisk. Derfor vil vi nedbringe regningen for grøn energi og opkræve den på en mere effektiv måde.

Vi står overfor en teknologisk udvikling, som stormer afsted. Som forandrer vores arbejdspladser og virksomheder. Som stiller store krav til medarbejderne på alle niveauer.

Vi vil gøre det mere attraktivt for højtuddannede eksperter, ingeniører og teknikere at arbejde i Danmark. Derfor skal topskatten ned.

Vi afsætter milliarder i en ny kompetencepulje. Det er en del af helhedsplanen.

Og vi tager fat på det problem, at danske virksomheder vil mangle faglært arbejdskraft i fremtiden.

For det første har vi sammen med fagbevægelsen og arbejdsgiverne sat et fælles mål om at skabe mange flere praktikpladser. Især på de områder, hvor behovet for arbejdskraft er størst. Det er allerede aftalt i trepartsdrøftelserne. Det er i gang.

For det andet har vi aftalt med fagbevægelsen og arbejdsgiverne, at ufaglærte ledige – med deres fulde dagpenge i ryggen – kan få et uddannelsesløft, så de kan blive faglærte. Inden for de områder, hvor de kan få et job. Det er også allerede aftalt.

Det tredje skridt bliver bedre voksen- og efteruddannelse til dem, der er i arbejde. Det tager vi fat på i forårets trepartsdrøftelser.

Jeg lægger stor vægt på at aftale disse ting med arbejdsmarkedets parter. Vi har indgået to stærke trepartsaftaler. Fordi både fagbevægelsen og arbejdsgiverne formår at se ud over snævre egeninteresser og videre til det, der er i vores alle sammens interesse. Arbejdspladser. Fremgang. Muligheder.

Tak for det!

* * *

Enhver generation står på skuldrene af den forrige. Jeg er født ind i det danske velfærdssamfund. Jeg er vokset op i mulighedernes Danmark. Som mange af mine jævnaldrende blev jeg familiens første student og akademiker.

Jeg er stolt over at leve i et land med gratis uddannelser. Tryk sundhed. Omsorg for de ældre. En moderne offentlig sektor, der er til for borgeren, og ikke for sig selv.

En bedre kernevelfærd. Det er mit fjerde pejlemærke.

Vi har alle sammen været tæt på kræft. Min egen far døde af kræft for få år siden. Jeg håber, at de mennesker, der i fremtiden kommer i hans situation, vil kunne leve længere.

Og det nærer mit håb, at diagnose og behandling hele tiden er blevet bedre.

Siden vi samlede specialerne. Investerede milliarder i supersygehuse. Indførte patientrettigheder. Pakkeforløb for kræft. Satte mennesket før systemet.

Flere lever længere. Det er godt. Men en dansker med kræft lever stadig kortere tid end en svensker med kræft. Det er ikke godt nok.

I kræftplan IV sætter vi det mål, at overlevelsen i 2025 skal være på niveau med de bedste af vores nordiske naboer. Det er ambitiøst. Men det er også, hvad danskerne med rimelighed må forvente.

Vi sætter mennesket før systemet.

Det gælder også mennesker, der bor på plejehjem. De skal have større frihed til at bestemme over deres egen hverdag. Det øger livsglæden. Det er en del af en værdig og tryk alderdom.

Barndommen skal også være tryk. Regeringen vil styrke dagtilbuddene, så vores børn får en god start på livet. De små mennesker skal både trives, udvikle sig og blive parate til skolen.

Og bag hver god oplevelse på sygehuset, plejehjemmet eller i børnehaven står der også mennesker.

Pædagoger, pædagogmedhjælpere, læger, laboranter, sygeplejersker, fysioterapeuter, portører, sosu-hjælpere og -assistenter.

I gør et kæmpe arbejde for andre, der er dybt afhængige af jer. Det skal I have tak for.

Der skal være råd til bedre sundhed, ældrepleje og anden kernevelfærd. I helhedsplanen sætter vi et milliardbeløb af til en ny velfærdspulje.

Det er en pulje, vi bygger op med penge, som skabes af de ansvarlige forslag i planen. De partier i Folketinget, der er med til at tage ansvaret, skal også være med til at fordele pengene. Det, synes jeg, er rimeligt.

* * *

Vi forvalter borgernes penge. Det skal vi gøre med omtanke.

Vi står med en række bundne opgaver.

En grøn omstilling, der hviler på et skrøbeligt grundlag med PSO'en. Behovet for at genskabe tilliden til SKAT. Nye ejendomsvurderinger. Et pensionssystem, der skal være mere robust.

Og vi skal investere både i trafik og i en stærk digital infrastruktur. Regeringen vil øge rammen for de offentlige investeringer med i alt omkring 27 mia. kr. Det kan vi kun, fordi vi øger råderummet.

Der er arbejde, der skal gøres. Regninger, der skal betales. Uanset hvem der er statsminister.

Hvis der skal være råd til mere efter det, så skal der flere penge i kassen.

For 15 måneder siden overtog vi en offentlig økonomi med mange ubetalte regninger. Og med en fremtidig udfordring, når de store årgange går på pension. Der venter betydelige offentlige underskud i horisonten, hvis vi *ikke* gør noget.

Derfor gør vi noget.

Når et bredt flertal i Folketinget har aftalt, at pensionsalderen skal hæves i takt med levealderen. Og levealderen så stiger mere end forventet – hvilket er lykkeligt! - så beder vi de danskere, der er født fra 1958 til 1978 om at gå seks måneder senere på pension.

For alle andre ændrer vi ikke noget. For dem, der er yngre, og dem, der er ældre, er reglerne de samme som før.

Vi skaffer penge til fremtidens velfærd.

Det er ansvarligt.

Når Danmark har en SU, der nok er verdens mest generøse. Så giver vi lidt mindre i stipendier, lidt flere og bedre lånemuligheder og et ekstra jobfradrag efter færdiggjort uddannelse, så de kommer godt i gang med arbejdslivet.

Og lægger nogle af de sparede penge i en kompetencepulje til bedre uddannelser.

Det er ansvarligt.

Regerings forslag summer op til, at vi har dobbelt så mange penge i 2020, som hvis vi lader stå til.

Det er ansvarligt.

Det giver plads til en offentlig vækst på 0,5 procent.

Jeg gik til valg på nulvækst i det offentlige forbrug. Men de bunde opgaver kan ikke vente. Og vi vil mere end status quo. Så finder vi pengene. I stedet for at sidde på hænderne.

Andre gik til valg på en offentlig vækst på 0,6 procent om året.

0,5 procent eller 0,6 procent?

Er det som nat og dag? Det synes jeg ikke.

Er det her den store forskel manifesterer sig i dansk politik? Nej, vel?

Den reelle forskel er, om der er penge i kassen. Om der er råd til de 0,5 eller 0,6 procent.

Der skal være rigtige penge bag, når vi skal løse rigtige problemer for rigtige mennesker. Ny kræftmedicin. Plejehjem til demente. Mere efteruddannelse.

Det er dét, der står på spil.

Hvis man ikke vil gøre noget for at skaffe pengene. Så har man heller ikke nogle penge at bruge.

Der findes ingen gratis omgang.

I min allerførste valgkamp for 31 år siden, da jeg blev ked af et par meget kritiske læserbreve, gav min kloge mor mig dette råd: "Du kan ikke være populær alle steder!"

Måske har jeg efterlevet det lidt for grundigt. Men som politikere er vi nødt til at gøre det, vi mener, er rigtigt og ansvarligt.

Vi skal ikke undervurdere danskerne. De kan godt gennemskue politikeres gavementalitet. De ved godt, at vi skal tjene pengene, før vi kan bruge dem. Det gælder for det offentlige budget. Lige så vel som familiens budget.

Det, der betyder noget for danskerne, er, om vi kan indfri deres berettigede forventninger til fremtiden.

Både at kernevelfærden fungerer og er tidsvarende. Og at en dansk familie har samme muligheder i hverdagen som en familie syd for grænsen eller på den anden side af Øresund.

Derfor køber jeg heller ikke den falske modsætning mellem velfærd og skattelettelser. Regeringens politik er både-og.

Vi har brug for en helhedsplan, så vi har råd til at udvikle Danmark. Arbejdspladser. Uddannelse. Bedre politi og beredskab. Lavere skat. Højere velfærd. Større fremgang.

Kort sagt: Ambitioner på Danmarks vegne.

Og hvor vi også har så meget luft i budgettet, at vi kan lægge et stort milliardbeløb til side til fremtiden.

Vi efterlader ikke en ubetalt regning i børneværelset. Vi opretter en børneopsparing til næste generation.

Faktisk hele to: En tryghedsreserve til uforudsete udgifter. Og en reserve til tryghed for boligejerne.

* * *

Helhedsplanen består af mange brikker til et stærkere Danmark.

Vi skal gøre mosaikken komplet. I morgen lægger vi den sidste brik på forhandlingsbordet.

Det er velkendt, at én af de bundne opgaver er et nyt vurderingssystem.

De ejendomsvurderinger, vi har i dag, rammer i mange tilfælde skævt. Så skatten også kan blive skæv. Der er eksempler på, at ens huse er vurderet forskelligt, selv om de ligger på samme vej.

Det er utrygt for den enkelte. Det er for dårligt. Det skal vi gøre bedre.

Ingen må blive beskattet ud af sin bolig. Der skal være tryghed for boligejerne.

Derfor fremlægger vi i morgen både et nyt og bedre vurderingssystem og et nyt forslag til boligbeskatning.

I dag vil jeg nævne tre vigtige elementer i regeringens udspil.

For det første et nyt, forbedret skattestop.

Vi skabte selv skattestoppet i 2001 med det sigte at skabe tryghed for boligejerne. Det var godt. Men det har vist sig langtfra at være godt nok.

De samlede ejendomsskatter er vokset med 18 mia. kr. siden 2001. På trods af skattestoppet.

Mange betaler i dag langt mere i skat, end de lagde budget efter, dengang de købte deres bolig. Nogen har slet ikke råd til at blive boende i deres eget hjem. På trods af skattestoppet.

Og hvis vi ikke gør noget, så vil boligskatterne frem til 2040 realt stige med yderligere 10 mia. kr. På trods af skattestoppet. Det er altså ikke tryghed. Tværtimod.

Derfor skal vi have et nyt, bedre skattestop, så boligejerne får en reel tryghed.

For det andet sætter vi skatteprocenterne ned.

Det nye vurderingssystem vil samlet set betyde højere vurderinger, fordi boligpriserne mange steder er steget markant. Hvis vi kun indførte nye vurderinger og ikke gjorde andet. Så ville det føre til langt højere skatter.

Det ønsker regeringen ikke.

Nye vurderinger skal ikke være en pengemaskine.

Vi vil sænke både grundskyldssatsen og ejendomsværdisatsen.

De samlede boligskatter reduceres i mange år frem. Det har vi penge til med den reserve på 24 mia. kr., som vi har sat af i helhedsplanen.

For det tredje vil vi øge trygheden for nuværende boligejere.

Som det er nu, står mange boligejere over for kraftige stigninger i grundskylden i mange år frem. De stigninger, som ligger efter 2020, vil vi – når vi har indført det nye system – aflyse.

De nye regler for boligskat skal træde i kraft, når den politiske aftale om boligbeskatningen udløber i 2020.

Ingen nuværende boligejere vil komme til at betale mere, end med de nuværende skatteregler. Og mange vil komme til at betale mindre.

I morgen vil regeringen fremlægge vores konkrete udspil. Ligesom vi har inviteret partierne til en grundig orientering.

Vi ønsker at indgå en aftale om et nyt og forbedret boligskattestop som en del af 2025-forhandlingerne.

Jeg vil opfordre til, at vi i fælleskab finder en løsning for de mange danskere, der bor i ejerbolig. Det er mere end halvdelen af befolkningen.

Vi skal skabe tryghed for boligejerne – både for dem, der ejer deres bolig i dag, og for nye generationer.

* * *

Vi skal løse problemerne. Vi skal styrke trygheden. Vi skal drive fremgangen.

Siden sidste år er der kommet tusindvis af nye private job.

Vi har fremgang i alle dele af landet.

Mennesker kommer i arbejde. Får mere at stå op til. Nyt håb og større muligheder.

Flygtningestrømmen er bremset.

Kommuner og regioner har flere penge til sundhed og ældre.

Alt i alt går det ikke så dårligt.

Hvorfor skal vi så have en helhedsplan?

Kan vi ikke stille os tilfredse med status quo?

Eller skal vi hellere bruge et godt udgangspunkt til – som en fremsynet socialdemokrat engang sagde det – at gøre gode tider bedre?

Jeg ved godt, hvad min morfar ville sige. Og han var socialdemokrat.

Udfordringerne forsvinder ikke, fordi vi lukker øjnene. Når vi åbner dem igen, har problemerne bare vokset sig større.

De danskere, jeg har mødt, når jeg har været rundt i landet for at diskutere helhedsplanen. De ser ind i fremtiden med åbne øjne. De er ikke bange for at fortælle, hvad der bekymrer dem. Eller for at tage ansvar.

Vores opgave her i Folketinget er at give danskerne muligheden for at drømme større. Stile højere. Nå længere.

Den fremtid, vi ønsker, kommer ikke af sig selv. Vi skaber den sammen.

Et friere Danmark. Et rigere Danmark. Et stærkere Danmark.

Jeg vil appellere til, at Folketinget kan have den fælles ambition. Så kommende generationer vil sige:

De lagde til – de trak ikke fra. De turde samles om at træffe de beslutninger, der gjorde Danmark stærkere.

Lad os indlede det nye folketingsår med at udbringe et leve for vores land og for Danmarks fremtid.

DANMARK LEVE. Hurra! Hurra! Hurra!

AUGUST 2016

HELHEDSPLAN

- FOR ET STÆRKERE DANMARK

#Helhedsplan

REGERINGEN

Få et samlet overblik over
Helhedsplan - for et stærkere Danmark
på regeringen.dk

#Helhedsplan

HELHEDSPLAN

- FOR ET STÆRKERE DANMARK

Helhedsplan for et stærkere Danmark

Danmark er et af de bedste lande i verden.

Vi har skabt et helt særligt sted på kloden. Et velfærdssamfund, hvor den enkelte har frihed og muligheder – og hvor vi passer godt på hinanden.

Generation efter generation er vi blevet rigere, friere, stærkere og sundere. Det er lykkedes, fordi generationerne før os har udviklet Danmark i takt med tiden. Og givet et bedre land videre til deres børn end det, de selv overtog fra deres forældre.

Det skal vi også gøre. Det er vores forpligtelse at styre Danmark sikkert i en verden, hvor meget forandrer sig på godt og ondt.

Store flytningestrømme har presset os og resten af Europa. Frygtelige terrorhandlinger har ramt i flæng. Krige og konflikter rykker tættere på Europa. Uroen omkring os påvirker Danmarks sikkerhed og samhørighed på en måde, vi troede hørte fortiden til.

Globalisering, digitalisering og ny teknologi ændrer vores liv og samfund. Aldrig er det gået så stærkt. Aldrig har mulighederne været så mange. Og aldrig har kravene følt så store.

Samtidig trækker finanskrisen lange spor. Lande var på randen af fallit. Væksten har svært ved at bide sig fast, og Europa er under pres efter Storbritanniens beslutning om at træde ud af fællesskabet.

I en sådan tid skal vi ruste Danmark til fremtiden. Vi skal passe godt på vores land og fastholde vores frugtbare samspil med resten af verden. Vi er en del af verden og udfordringerne forsvinder ikke af sig selv.

Derfor fremlægger regeringen en helhedsplan, som vil gøre vores samfund stærkere, trygge og mere robust.

En helhedsplan, som vil give hele Danmark flere gode jobs, stærkere virksomheder, en sundere offentlig økonomi og styr på flytningestrømmen.

En helhedsplan, som vil give den helt almindelige hårdt arbejdende dansker højere indkomst, lavere skat, bedre velfærd, mere tryghed og flere muligheder.

En helhedsplan, som vil give næste generation et bedre grundlag end vores eget.

Rettidig omhu

Det kan lade sig gøre, hvis vi justerer kursen nu. I rette tid.

I årene omkring finanskrisen gennemførte den daværende VK-regering store reformer, som greb alvorligt ind i danskernes hverdag. Dagpengeperioden blev halveret. Efterlønnen blev reformeret. Pensionsalderen blev hævet væsentligt. Det var det rigtige at gøre, men det var ubehageligt for mange.

Den situation skal vi ikke havne i igen. I stedet skal vi udvise rettidig omhu og foretage justeringer i dag, så vi ikke skal gribe drastisk ind på et senere tidspunkt.

Hvis vi vil skabe samme fremgang i levestandarden, som vi har oplevet, er vi nødt til at justere kursen og øge væksten i vores samfund.

Hvis vi vil have et dynamisk erhvervsliv, som kan klare sig i den internationale konkurrence og skaber gode, danske arbejdspladser, er vi nødt til at justere kursen og give dem bedre vilkår.

Hvis vi vil have råd til både at styrke den nære velfærd i familierne og finansiere vores fælles, offentlige kernevelfærd, er vi nødt til at justere kursen og skabe større råderum i den offentlige økonomi.

Hvis vi vil holde fast i vores danske værdier, kultur og sammenhængskraft, er vi nødt til at justere kursen og få bedre styr på tilstrømningen af flygtninge til Danmark.

Vejen til et stærkere Danmark

Regeringens helhedsplan gør Danmark stærkere ved at tage hånd om de svagheder, der kan give os store problemer på sigt.

Der er ikke behov for store omkalfatringer af vores velfærdssamfund. Men for at justere inden udfordringerne vokser sig for store.

Vi skal være bedre til at skabe vækst og gode private arbejdspladser. Danske virksomheder er dygtige og respekterede på de internationale markeder. De skal have endnu bedre vilkår.

Det skal bedre kunne betale sig at arbejde. Der skal være en mærkbar gevinst for den enkelte, der rykker ud af offentlig forsørgelse og ind i arbejdsfællesskabet. Og virksomhederne skal have bedre muligheder for at fastholde og rekruttere højt kvalificerede eksperter.

Vi skal tilrettelægge den offentlige økonomi, så der er råd til at udvikle Danmark, til kernevelfærden og til at styrke vores nationale sikkerhed i en urolig verden.

Og vi skal fortsætte indsatsen for at få styr på flygtningestrømmen til Danmark og de konsekvenser, det har for vores samfund. Det vil give bedre muligheder for at hjælpe i nærområderne, så færre mennesker begiver sig ud på en lang og ofte farefuld flugt mod Europa og Danmark.

Flere unge skal tage en uddannelse, der er brug for i de private virksomheder, og SU-systemet skal omlægges, så det bliver mere robust.

Pensionsopsparingen skal øges, så flere bliver mere uafhængige af staten i alderdommen.

Et stærkere Danmark kræver, at vi gør mange ting på én gang. Mange justeringer, som bygger videre på fortidens resultater med det formål at få højere vækst, flere i arbejde, færre parkeret på et sidespor, skatten ned og velfærden op.

Invitation til bredt samarbejde

Danmark har tidligere vist, at vi er et land med en stærk tradition for at træffe ansvarlige beslutninger, der rækker ind i fremtiden. Den tradition skal vi fortsætte.

Regeringen inviterer Folketingets partier til et bredt samarbejde om den række af initiativer, som regeringen lægger frem i denne helhedsplan.

Vejen til et stærkere Danmark

1. Bedre til at skabe vækst og gode private arbejdspladser

Danske familier skal have en fremgang i levestandard, som står mål med det, vi har været vant til i Danmark, og med fremgangen i vores nabolande. Høj vækst og beskæftigelse er også forudsætningen for, at vi fortsat kan opretholde og forbedre vores velfærd. Derfor skal vi blive bedre til at skabe vækst og gode private arbejdspladser. Vore virksomheder skal have konkurrencedygtige vilkår og bedre muligheder for investeringer i Danmark. Og vi skal omstille samfundet til den nye digitale, globaliserede verden.

2. Det skal bedre betale sig at arbejde

Gevinsten ved at være i job skal øges. Det er ikke rimeligt, når ca. 100.000 danskere i dag kun har en begrænset gevinst ved at være i arbejde frem for at være på offentlig forsørgelse. For mange danskere i den arbejdsdygtige alder modtager i dag overførselsindkomst fra det offentlige. Flere skal ud af passiv forsørgelse og med i arbejdsfællesskabet – til gavn for dem selv og for samfundet. Samtidig skal vi sænke marginalsatten for højt kvalificerede specialister og eksperter, så virksomhederne får bedre muligheder for at rekruttere og fastholde nøglemedarbejdere.

3. Øget råderum i den offentlige økonomi

Vi skal have et råderum i den offentlige økonomi, så vi har råd til fortsat velfærd og sikkerhed og tiltag, der øger investeringer og beskæftigelse. Råderummet er i de seneste år blevet kraftigt indskrænket af faldende olieindtægter fra Nordsøen. Antallet af flygtninge har betydet store ekstra udgifter. Vi er samtidig på vej mod en lang periode, hvor store generationer vil gå på pension, og de nye generationer på arbejdsmarkedet er små.

4. Bedre kernevelfærd og sikkerhed

Der er behov for at forbedre vores kernevelfærd, bl.a. inden for sundhed og ældrepleje. Og der er brug for øgede ressourcer til at bevare sikkerhed og tryghed i en verden præget af uro. Vi vil derfor muliggøre en vækst i de offentlige udgifter, samtidig med, at vi skal prioritere med omhu.

5. Styr på flygtningestrømmen til Danmark

Indsatsen rettet mod flygtningetilstrømningen virker. Vi skal forebygge, at antallet af flygtninge igen stiger ukontrollabelt og sikre de nødvendige værktøjer, som vi kan tage i brug, hvis asylopresset på Danmark igen tager til. Flygtninge, som opholder sig i Danmark, skal i job, så de kan forsørge sig selv. Afviste flygtninge skal hurtigt og effektivt hjemsendes. Det er forudsætninger for, at vi kan bevare et harmonisk samfund og undgå ekstra milliardudgifter til asylansøgere og flygtninge.

6. Flere skal tage en uddannelse, der giver gode muligheder for job

Kvaliteten i vores uddannelser skal være bedre. Og flere af de unge skal vælge en uddannelse, der er rettet mod job i den private sektor, hvor beskæftigelsesfremgangen især vil finde sted i de kommende år. Vores SU-system skal gøres mere robust over for det stigende antal udlændinge, der søger SU.

7. Øget opsparing til en tryk alderdom

Danskerne skal være mere uafhængige af staten i deres alderdom, så de har udsigt til en mere økonomisk tryk alderdom. Det skal bedre kunne betale sig at spare op.

Regeringens helhedsplan – oversigt

I forbindelse med regeringens plan for dansk økonomi frem til 2025 fremlægger regeringen en helhedsplan, som indeholder en lang række konkrete forslag til et stærkere Danmark.

Helhedsplanen har syv indsatsområder:

1. Det skal bedre betale sig at arbejde
2. Konkurrencedygtige vilkår for vore virksomheder
3. Lidt senere pension for at sikre fremtidens velfærd
4. Bedre kernevelfærd og sikkerhed
5. Styr på flygtningestrømmen
6. Gode uddannelser, der er brug for, og et mere robust SU-system
7. Øget opsparing til en tryk alderdom

Højere vækst

Det er regeringens mål at øge vækstgrundlaget, så Danmark frem mod 2025 bliver 65 mia. kr. rigere, end vi ellers ville have været – velstandsstigningen per indbygger øges med en tredjedel.

Med helhedsplanen tager vi de første store skridt mod målet. Helhedsplanen vil øge velstanden med omkring 42 mia. kr. frem mod 2025.

Flere private job – og færre på overførsler

Med det udgangspunkt, dansk økonomi har, og hvis vi fører en ansvarlig økonomisk politik og træffer de rigtige beslutninger, vil der frem mod 2025 være en kvart million flere, der får et job.

Som direkte effekt af helhedsplanen vil beskæftigelsen øges med omkring 31.000 personer. Og antallet af mennesker, der forsørges af det offentlige, vil falde med ca. 27.000.

Det kan bedre betale sig at arbejde

Antallet af danskere, som kun har en begrænset gevinst under 2.000 kr. om måneden ved at være fuldtidsbeskæftigede, vil som følge af regeringens initiativer i helhedsplanen blive halveret i 2025.

Flere penge til familierne

Familiernes økonomi bliver styrket som følge af øget vækst, lavere skatter og bl.a. billigere el, vand og varme. En typisk dansk familie vil få 15.000 kr. mere til sig selv om året.

Flere penge til udvikling af Danmark og velfærd

Den højere vækst og beskæftigelse og helhedsplanens øvrige initiativer vil give os flere penge som samfund. Råderummet i den offentlige økonomi øges til 57 mia. kr. i 2025. I 2020 bliver råderummet fordoblet fra 12 til ca. 24 mia. kr.

Det større råderum giver mulighed for at gøre Danmark stærkere ved at udvikle vores samfund. Samtidig afsætter regeringen penge til, at den offentlige service i gennemsnit kan vokse med 0,5 pct. om året i 2017-2025. Det svarer til ca. 2½ mia. kr. ekstra hvert år.

Inden for det øgede råderum løftes de offentlige investeringer i bl.a. bedre infrastruktur. Regeringen vil samlet øge rammen for de offentlige investeringer med i alt ca. 27 mia. kr. frem til 2025.

Økonomiske reserver til tryghed

Men regeringen bruger ikke alle de penge, som helhedsplanen frigør. Regeringen vil afsætte to store reserver til fremtidig tryghed for danskerne.

For det første en reserve på 24 mia. kr. frem mod 2025 til at sikre tryghed for boligejerne, når der kommer nye ejendomsvurderinger.

For det andet en tryghedsreserve stigende til 13½ mia. kr. i 2025 til at håndtere en usikker fremtid. Vi skal have noget at stå imod med til uforudsete udgifter efter 2020.

Mindst balance på den strukturelle saldo i 2025

Regeringen sætter et mål om mindst balance på den strukturelle offentlige saldo i 2025. Det vil medvirke til at bevare den høje tillid til dansk økonomi og til, at vi har handlemuligheder, hvis der kommer nye økonomiske tilbageslag.

I det følgende er de centrale initiativer i helhedsplanen kort beskrevet. For en mere udførlig redegørelse for helhedsplanens baggrund og initiativer henvises til følgende publikationer:

Helhedsplan – For et stærkere Danmark:

- DK2025 – Et stærkere Danmark
- Et stærkere Danmark – JobReform
- Et stærkere Danmark – Vækst 2016
- Et stærkere Danmark – Et mere robust SU-system
- Et stærkere Danmark – Styr på flygtningestrømmen

Publikationerne kan hentes på regeringens hjemmeside: www.regeringen.dk

Centrale initiativer i helhedsplanen

Det skal bedre betale sig at arbejde

- Målerettet jobfradrag
- Nedsættelse af topskat for indkomst under 1 mio. kr.
- Jobpræmie til langtidsledige
- Socialt frikort til hjemløse
- Justering af overførsler

Bedre kernevelfærd og sikkerhed

- Offentlige serviceudgifter kan stige med gns. 0,5 pct. om året
- Velfærdspulje på 1 mia. kr.
- Pulje til styrket national sikkerhed på 800 mio. kr.
- Kompetencepulje på 1 mia. kr.
- Højere ramme for offentlige investeringer
- Fornyelse af den offentlige sektor

Gode, brugbare uddannelser og et mere robust SU-system

- Pulje til et løft af danskernes kompetencer
- Omlægning af uddannelsesstøtten
- Udvalg om den fremtidige indretning af universitetsuddannelserne
- 8.–10.000 flere praktikpladser

Lidt senere pension for at sikre fremtidens velfærd

- 6 mdr. senere pension
- Ny seniorfleksjobordning til nedslidte

Konkurrencedygtige vilkår for vore virksomheder

- Skattelempe til nye iværksættere
- Investorfradrag
- Strategi for deleøkonomi
- Billigere el, vand og varme
- Afskaffelse af PSO-afgiften
- 27 mia. kr. ekstra til investeringer i infrastruktur
- Justeret selskabsskattemodel
- Ekstra fradrag for merinvesteringer i forskning og udvikling

Styr på flygtningestrømmen

- Nødbremse til afvisning af asylansøgere
- Stramninger vedr. udsendelse, repatriering, permanent ophold og optjening
- Styrket indsats i nærområderne

Øget opsparing til en tryk alderdom

- Obligatorisk pensionsopsparing
- PensionsBonus. Ekstra jobfradrag for personer, der sparer op til alderdom
- Øget tilskyndelse til pensionsopsparing

Reserver til tryghed for danskerne

- 24 mia. kr. til tryghed for boligejerne
- 13½ mia. kr. til håndtering af usikker fremtid

1. Det skal bedre betale sig at arbejde

Vi skal lette skatten på arbejde, så det bedre kan betale sig at arbejde. Et samfund er kun sundt, hvis borgere, der arbejder, oplever en væsentlig gevinst ved at være i arbejde.

Det er ikke rimeligt, hvis den, der går på arbejde hver dag, tjener stort set det samme som den, der bliver hjemme.

Flere skal ud af passiv forsørgelse og med i arbejdsfællesskabet – til gavn for den enkelte og for samfundet. Det er menneskeligt bedre at have noget at stå op til om morgenen og deltage i arbejdslivet. Og vores samfund hænger ikke sammen, når for få skal forsørge for mange på offentlige overførsler. Især ikke når vores økonomiske fremgang samtidig risikerer at blive bremsset på grund af mangel på arbejdskraft.

I dag er der ca. 100.000 borgere, som kun oplever en begrænset indkomstforskel på under 2.000 kr. om måneden ved at være i et fuldtidsjob fremfor at modtage offentlig forsørgelse.

Derfor vil regeringen gennemføre JobReformens anden fase, der letter skatten for de mindste arbejdsindkomster. Vi vil indføre et nyt jobfradrag, som er målrettet de lavest lønnede. Det øger gevinsten ved at arbejde med op mod 4.500 kr. om året. Skatten på den sidst tjente krone sænkes med knap 8 pct.-point, hvis man har en indkomst i intervallet 150.000-207.000 kr. En person, der får mindstelønnen på HK-området, kommer til at betale omkring 7 pct. mindre i indkomstskat.

For at fremme vækst og udvikling skal vi også sikre, at danske virksomheder kan holde på de højt kvalificerede, vellønnede medarbejdere, som der er bud efter i hele Europa. Det skal ske ved at nedsætte skatten på den sidst tjente krone for personer, der betaler topskat og har en årsindkomst under 1 mio. kr. Topskattesatsen reduceres for denne personkreds med 5 pct.-point. For en person, der tjener 750.000 kr. om året, vil det betyde en sænkning af indkomstskatten med omkring 4½ pct.

Herudover vil vi give en særlig jobpræmie på op til 30.000 kr. til den langtidsledige, der kommer i arbejde. Det bliver til en gevinst på op til 34.000 kr. sammen med det nye målrettede jobfradrag. Dermed vil den største gevinst ved JobReformen tilfalde den langtidsledige, som tager skridtet fuldt ind på arbejdsmarkedet. Det vil give dem en ekstra tilskyndelse til at komme i beskæftigelse og få gavn af den aktuelle fremgang på arbejdsmarkedet.

Samtidig vil vi justere en række offentlige ydelser. Det vil øge gevinsten ved at være i arbejde og øge beskæftigelsen.

Rentefradraget nedsættes gradvist med i alt 5 pct.-point i 2021-2025, så den skattemæssige tilskyndelse til investeringer i boliger frem for andre aktiver bliver reduceret.

Den grønne check skal afskaffes. Nogle af de afgifter, som var baggrunden for indførelsen af checken, er siden blevet afskaffet eller nedsat, og PSO-afgiften afvikles, jf. afsnit 2.

Det skal bedre betale sig at arbejde

Lavere skat på arbejde (JobReform fase II)

- Skattnedsættelse for godt 4½ mia. kr. i form af et nyt jobfradrag til beskæftigede, som især vil øge gevinsten ved at være i arbejde for lav- og mellemindkomster.
- Nedsættelse af topskatten for ca. 1½ mia. kr. for indkomst under 1 mio. kr. om året.
- Målrettet jobpræmie i 2017-2019 for langtidsledige, så de oplever en større indkomstfremgang ved at komme i arbejde.
- PensionsBonus. Personer med indkomst over 300.000 får et ekstra jobfradrag, hvis de sparer op til deres alderdom.
- Socialt frikort til hjemløse, så de får mulighed for at tjene et mindre beløb skattefrit.

Justeringer af overførsler og finansiering

- Gradueret loft over børnechecken, så den aftrappes med antallet af børn.
- Forlængelse af mindreregulering af de offentlige overførsler i 2024 og 2025, så overførslerne vokser i omtrent samme takt som forbrugerpriserne frem mod 2025.
- En måneds dagpengekarens for alle dimittender.
- Lønnen under seniorjobordningen harmoniseres med højeste dagpengesats for nye seniorjob.
- Lavere rentefradrag indføres i 2021-2025.
- Afskaffelse af den grønne check.

2. Konkurrencedygtige vilkår for vore virksomheder

Et konkurrencedygtigt og dynamisk erhvervsliv er fundamentet for vellønnede job og øget velstand. Det er grundlaget for familiernes økonomiske tryghed og nære velfærd. Det er også grundlaget for, at vi har penge til vores fælles velfærd, som det offentlige tilbyder.

Gode investeringsvilkår er en forudsætning for, at virksomheder vokser sig større, og at de er produktive og investerer i ny teknologi, som kan være med til at sikre vellønnede arbejdspladser i Danmark. Det tiltrækker også udenlandske investeringer.

For at gøre det mere attraktivt at investere i Danmark – og dermed understøtte produktivtetsudviklingen – ønsker regeringen at justere selskabsskattemodellen i form af et fradrag for egenkapitalinvesteringer (ACE), som skønnes at øge erhvervsinvesteringerne markant og løfte BNP med 12 mia. kr. i 2025. Modellen giver et fradrag for egenkapital i selskabsskatten. Forslaget retter op på den uhensigtsmæssighed, at skattesystemet i dag favoriserer lånefinansiering af investeringer frem for med egenkapital, selv om egenkapital gør en virksomhed mere solid.

Det skal generelt være mere attraktivt at etablere nye virksomheder og få dem til at vokse. Danmark har gode forudsætninger for at blive en succesfuld iværksættation. Det potentielle skal vi udnytte fuldt ud.

For at give små nystartede virksomheder bedre adgang til risikovillig kapital vil vi indføre et investorfradrag for indskud i små virksomheder. Vi vil tilskynde flere danskere til at investere i nye virksomheder via lempeligere regler for at placere ens private pensionsopsparinger. Herudover afsætter vi midler til at forbedre iværksætteres skattevilkår.

Regeringen ønsker desuden at indføre et større fradrag for virksomhedernes merinvesteringer i forskning og udvikling.

Danske virksomheder skal kunne udnytte de muligheder, der ligger i åbne internationale markeder og i den digitale økonomi, herunder deleøkonomien. Det har Danmark gode forudsætninger for.

Som led i at udnytte de nye muligheder i deleøkonomi vil regeringen bl.a. tage initiativ til at etablere en digital indberetningsløsning for fx mindre servicejob mellem private, hvor der sker automatisk skatteindbetaling.

Velfungerende markeder med fair konkurrence skal sikre, at de bedste virksomheder, og de, som skaber nyt, kan vokse sig store.

Desuden afvikles PSO-afgiften på elforbruget og udbygningen af den vedvarende energi skal ske på en mindre omkostningstung måde. Det vil give familier og virksomheder en ekstra lempelse. Udbygning af den vedvarende energi skal i stedet finansieres over finansloven.

En velfungerende og effektiv forsyningssektor er vigtig for både familier og virksomheder. Familiernes udgifter til forsyning (el, varme, vand mv.) udgør i dag omtrent det samme som udgifter til indkøb af fødevarer. Regeringen vil modernisere reguleringen af forsyningssektoren, så effektiviteten i sektoren styrkes. Målet er lavere priser på el, vand og varme mv. for danske virksomheder og familier, samtidig med at den høje forsyningsikkerhed fastholdes.

Regeringen vil endvidere gradvist løfte den årlige ramme til offentlige investeringer i bl.a. bedre infrastruktur. Rammen til offentlige investeringer skal i alt øges med ca. 27 mia. kr. frem mod 2025.

De nye erhvervspolitiske initiativer bygger ovenpå det allerede igangsatte strategiske arbejde – *Danmark i Vækst* – som skal styrke vækstvilkårene frem mod 2025.

Konkurrencedygtige vilkår for vore virksomheder

- En stærkere iværksætterkultur: Skattelempelse til nye iværksættere.
- En nedsættelse af skatten på aktie- og kapitalindkomst.
- Investorfradrag, så personer, der investerer i små virksomheder, får mulighed for at fradrage halvdelen af investeringerne for op til 650.000 kr. årligt.
- Strategi for deleøkonomi (efteråret 2016), herunder udvikling af en digital indberetningsløsning, der understøtter et bedre marked for mindre servicejob, samt skattefradrag for deleøkonomiske aktiviteter.
- PSO-afgiften på elforbruget afvikles og udbygningen af den vedvarende energi skal ske på en mindre omkostningstung måde. Det reducerer familiernes og virksomhedernes omkostninger til el.
- Strategi for en mere effektiv forsyningssektor, som skal give lavere priser på bl.a. el, vand og varme for virksomheder og familier.
- Et ekstra løft på ca. 27 mia. kr. i offentlige investeringer i bedre infrastruktur mv. frem mod 2025.
- Et ekstra fradrag for merinvesteringer i forskning og udvikling.
- Justeret selskabsskattemodel, som fremmer virksomhedernes investeringer i Danmark.

3. Lidt senere pension for at sikre fremtidens velfærd

Et bredt flertal i Folketinget står bag en velfærds- og en tilbagetrækningsreform, som betyder, at tilbagetrækningsalderen fremover stiger i takt med, at vi lever længere. Sigtet er, at alle årgange skal have mulighed for nogenlunde samme periode på pension og efterløn.

Da aftalen om velfærdsreformen blev indgået i 2006, var sigtet gradvist at forhøje folkepensionsalderen med den øgede levetid, så folkepensionister i gennemsnit kunne forvente en pensionsperiode på 14½ år. Levetiden er imidlertid steget hurtigere end forventet. En 56-årig, der er født i 1960 vil således i praksis have udsigt til godt 18 år på pension, mens personer, der er født i 2016 har udsigt til at være på pension i 15 år.

Det er glædeligt, at danskerne lever længere end forudsat, men det betyder også, at reguleringen af aldersgrænserne er kommet bagud og skal hæves lidt mere. For ellers vil udgifterne til det stigende antal personer på pension beslaglægge for stor en del af vores økonomiske råderum. Så vil der blive færre penge til fx uddannelse og sundhed.

Justeringen af tilbagetrækningsalderen vil yde et væsentligt bidrag til at håndtere den langsigtede udfordring, som består i, at vi ellers i løbet af 2020'erne kommer ind i en lang periode med betydelige offentlige underskud. Den lidt senere tilbagetrækning styrker de offentlige finanser på lang sigt og dermed troværdigheden af den økonomiske politik. Det muliggør et øget råderum i de kommende år, som kan finansiere flere nye initiativer, end vi ellers ville kunne.

Alle, der berøres af tilpasningen vil imidlertid have en længere periode på pension, end den, der oprindeligt var tiltænkt med reformen i 2006.

Personer, der er nedslidte, eller som af andre årsager ikke kan fortsætte med at arbejde frem til efterløns- eller folkepensionsalderen, vil fortsat kunne benytte sig af de eksisterende muligheder for at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet med (senior)førtidspension eller blive visiteret til fleksjob, hvor der tages særlige skånehensyn.

Regeringen ønsker derudover at indføre en ny seniorfleksjobordning for nedslidte, hvor jobbet kan blive tilpasset den enkelte medarbejders behov, og hvor visitationen til ordningen sker efter enkle procedurer.

Lidt senere pension for at sikre fremtidens velfærd

- Den vedtagne forhøjelse af pensions- og efterlønsalderen tilpasses, så den i højere grad afspejler den faktiske stigning i levetiden.
- Ny seniorfleksjobordning for nedslidte. Visitation til ordningen skal ske efter enkle procedurer.
- Sigtet i velfærdsaftalen fra 2006 fastholdes, så en 60-årig skal kunne forvente en alderdom med 14½ år på folkepension.
- Folkepensionsalderen hæves med 6 måneder den 1. januar 2025 – fra 67 til 67½ år.
- Efterlønsalderen forhøjes tilsvarende med 6 måneder, så alle generationer opnår samme efterlønsperiode som under gældende regler. Det betyder bl.a., at efterlønsalderen hæves med 6 måneder den 1. januar 2021 – fra 63 til 63½ år.

4. Bedre kernevelværd og sikkerhed

Danmark har et stærkt velfærdssamfund, hvor vi giver vores børn lige adgang til uddannelse og tager os af hinanden, når vi bliver ældre, eller hvis vi bliver syge. Sådan skal det fortsat være.

Råderummet i den offentlige økonomi er imidlertid meget begrænset i de kommende år. Det store fald i olieprisen har reduceret de forventede indtægter fra Nordsøen med 18 mia. kr. siden 2013. Det er beløb, der svarer til omtrent det dobbelte af, hvad politiet koster hvert år. Desuden presses den offentlige økonomi af migrations- og flygtningekrisen og fremover af den demografiske udvikling.

Samtidig viste kasseeftersynet i efteråret 2015, at de offentlige finanser var i mindre god stand end ventet. Derfor måtte regeringen stramme den økonomiske politik med 3 mia. kr. for at overholde budgetreglerne.

Med initiativerne i regeringens helhedsplan vil råderummet frem til 2020 blive øget med ca. 12 mia. kr. til 24 mia. kr. og udgøre ca. 57 mia. kr. frem mod 2025.

Det større råderum giver mulighed for at gøre Danmark stærkere ved at udvikle vores samfund. Samtidig sætter vi penge af til, at udgifterne til den offentlige service i gennemsnit kan vokse med 0,5 pct. om året i 2017-2025. Det svarer til ca. 2½ mia. kr. ekstra hvert år.

Det kommer oveni beslutningen om at afskaffe omprioriteringsbidraget i kommunerne, som erstattes af et effektiviseringsprogram.

Med de opgaver, vi står med i dag og i de kommende år, er der behov for en positiv vækst i de offentlige serviceudgifter. Der vil fx i de kommende år blive brug for at få forbedret kræftbehandlingen yderligere. Trods forbedringer lever en dansker med kræft stadig kortere tid end en svensker med kræft. Der er bl.a. også behov for ressourcer til styrkelse af vores nationale sikkerhed.

Inden for rammen til offentligt forbrug vil regeringen gradvist etablere tre puljer, som vil være fuldt udbyggede i 2019:

- En velfærdspulje på 1 mia. kr. om året fra 2019 til fx sundhed, ældrepleje og anden kernevelværd.
- En sikkerhedspulje på 800 mio. kr. om året fra 2019 til styrket national sikkerhed (forsvar, politi, terrorindsats mv.).
- En kompetencepulje på 1 mia. kr. om året fra 2019 til et løft af danskernes kompetencer (jf. afsnit 6).

De tre puljer vil således blive gradvist udbygget, så de samlet udgør 2,8 mia. kr. om året fra 2019 og frem. Frem til 2025 vil der samlet blive afsat 21,5 mia. kr. til puljerne. Anvendelsen af puljerne skal aftales med de partier, der indgår i en aftale om hovedelementer i 2025-planen.

Inden for det øgede råderum ønsker regeringen endvidere at løfte den årlige ramme til offentlige investeringer med 1 mia. kr. i 2018 stigende til 5 mia. kr. i 2023-2025. Det skal bl.a. understøtte investeringer i ny digital infrastruktur og investeringer på transportområdet, som fx en ny motorvej i Midtjylland, en havnetunnel i København og en motorvej til Kalundborg. Samlet set øges rammen til offentlige investeringer med ca. 27 mia. kr. frem mod 2025.

Med den nævnte stigning i det offentlige forbrug vil balancen mellem den offentlige og den private sektor gradvist blive forbedret, så den offentlige sektor kommer til at fylde en mindre del af samfundsøkonomien. Den øgede beskæftigelse skal primært ske i den private sektor.

Samtidig skal vi bruge de skattefinansierede velfærds kroner med omhu. Vi skal løse opgaverne bedre, mere effektivt og på borgernes præmisser. Det forudsætter også, at vi investerer i infrastruktur til en moderne offentlig sektor. Fx i digitalisering.

Bedre kernevelfærd og sikkerhed

- Stigning i de offentlige serviceudgifter på gns. 0,5 pct. om året frem til 2025 giver mulighed for bedre kernevelfærd og sikkerhed. Det svarer til ca. 2½ mia. kr. ekstra hvert år.
- Velfærdspulje på 1 mia. kr. om året fra 2019 til bedre sundhed, ældrepleje og anden kernevelfærd.
- Sikkerhedspulje på 800 mio. kr. om året fra 2019 til styrket national sikkerhed (forsvar, politi, terrorindsats mv.)
- Kompetencepulje på 1 mia. kr. om året fra 2019 til et løft af danskernes kompetencer, jf. afsnit 6.
- Rammen for de offentlige investeringer øges med i alt 27 mia. kr. frem til 2025.
- Skærpet fokus på at forny den offentlige sektor, så de offentlige midler prioriteres med omhu og anvendes der, hvor de gør størst gavn for borgerne.
- Arbejdsprogram for fornyelse af den offentlige sektor (2017).

5. Styr på flygtningestrømmen

Migrations- og flygtningekrisen presser Europa – og dermed også Danmark. Mennesker er på flugt. Nogle fra krig og forfølgelse. Andre fra fattigdom med et håb om en bedre tilværelse.

Vi skal holde antallet af asylansøgere på et fornuftigt niveau. Vi kan ikke åbne Danmark for alle, men skal finde en balance mellem idealisme og realisme. Vi skal hjælpe i verden, men vi skal også passe på Danmark. Vi skal bevare vores samhørighed og værdier. Og vi skal undgå et for stort pres på den enkelte kommune.

Antallet af asylansøgere i Danmark steg fra ca. 5.100 om året i 00'erne til ca. 7.600 i 2013, 14.800 i 2014 og til 21.300 i 2015. Det var en voldsom stigning.

Sidste efterår gik der hul på Europa. Mennesker strømmede ind over de ydre grænser og fortsatte mod nord. Europa var handlingslammet. Der var behov for at handle nationalt. Vi tog ansvar. Markante stramninger blev gennemført. Bl.a. skærpede vi reglerne for familiesammenføring og indførte kontrol ved grænsen.

Efterhånden blev det også i resten af Europa klart, at tilstrømningen måtte bremses. Balkanruten blev lukket, og EU indgik en aftale med Tyrkiet. Det er effektive tiltag, som Danmark har presset på for.

Der er tegn på, at vores politik her i Danmark i kombination med den forstærkede europæiske indsats virker, og presset er taget af. Da det stod værst til sidste efterår kom der ca. 1.200 om ugen. I dag kommer der under 100 om ugen.

Vi har indtil nu forventet, at der ville komme 25.000 asylansøgere i 2016. Men det aktuelle lave antal asylansøgere betyder, at antallet nu højst forventes at blive 10.000 i 2016 og 2017. Og det antal lægges også beregningsteknisk til grund i årene efter 2017.

Det er positivt, at antallet er faldet markant. Men 10.000 asylansøgere er for mange. Derfor vil regeringen forstærke den stramme, konsekvente og realistiske udlændingepolitik. Vi skal sørge for, at vi har de nødvendige værktøjer, som vi kan tage i brug, hvis asylpresset på Danmark for alvor tager til på ny. Der kan igen gå hul på Europa, bl.a. som følge af situationen i Tyrkiet.

Derfor lancerer regeringen et omfattende udlændingespil, som sætter ind på fire fronter.

For det første vil vi fortsætte den stramme kurs her i landet. Danmark yder naturligvis flygtninge beskyttelse, så længe der er behov. Men det er ikke det samme som, at de skal blive her permanent. Regeringen vil derfor skærpe reglerne om permanent opholdstilladelse markant.

De udlændinge, som ikke har et lovligt opholdsgrundlag i Danmark, skal sendes hjem. Regeringen vil derfor intensivere indsatsen med udsendelse og hjemtagelse af afviste asylansøgere.

re og illegale udlændinge, så det sker hurtigere og mere effektivt. Og samtidig vil vi gøre repatrieringsordningen mere attraktiv, så udlændinge tilskyndes til at vende tilbage til deres hjemland. Herudover vil regeringen skærpe brugen af optjeningsprincippet i forhold til offentlige ydelser.

For det andet vil vi hjælpe mere i flygtningenes nærområder. Det bliver der plads til i takt med, at vi får situationen under kontrol herhjemme, og udgifterne på asylområdet dermed falder. Vi vil øge det danske bidrag med samlet 1 mia. kr. i 2016 og 2017. Det vil forebygge, at flygtninge- og migranter søger mod Europa og Danmark.

Regeringen har på grund af de mange asylansøgere, som Danmark har modtaget i de senere år, besluttet at skubbe den resterende del af kvoten til senere år. Regeringen ønsker, at den fremtidige kvote fastsættes under hensyntagen til, hvor mange asylansøgere der kommer til Danmark. Et lavt antal asylansøgere giver bedre mulighed for at modtage kvoteflygtninge.

For det tredje vil vi indføre en nødbremse, som vi kan tage i brug, hvis det bliver nødvendigt. Vi skal ikke igen have flygtninge og migranter til at vandre på danske motorveje. Nødbremsen skal gøre det muligt at afvise asylansøgere på grænsen og sende dem tilbage, hvis vi får en situation, som ligner den, vi oplevede i september 2015.

For det fjerde skal vi sørge for, at der er ro og orden, både på asylcentre og i vores land. Mennesker, som kommer hertil for at søge vores beskyttelse, skal selvfølgelig overholde vores love og regler. Samtidig skal myndighederne have de rette værktøjer til at reagere, hvis det bliver nødvendigt.

Danmark har en klar interesse i en stærk international retsorden. Regeringen ønsker at indgå i et aktivt internationalt samarbejde og overholde de internationale konventioner, som Danmark har tilsluttet sig. Men der er behov for at se kritisk på den praktiske fortolkning af konventionerne. Regeringen vil arbejde for, at konventionerne bliver ført tilbage til kernen af de oprindelige beskyttelseshensyn.

Styr på flygtningestrømmen

- Indførsel af en nødbremse, så Danmark kan afvise asylansøgere på grænsen.
- Styrket dansk bidrag på samlet 1 mia. kr. til indsatsen i nærområderne.
- Ikke flere kvoteflygtninge i 2016 og sparede midler prioriteres i stedet nærområdeindsatsen.
- Strammere regler for permanent ophold i Danmark.
- Ro og orden i og omkring asylcentre.
- Hurtigere og mere effektiv udsendelse og øget repatriering.
- Skærpede optjeningsprincipper for velfærdsydelser.
- Konventioner – tilbage til kernen.

6. Gode uddannelser, der er brug for, og et mere robust SU-system

Gode uddannelser og høje kvalifikationer giver hver enkelt af os større frihed til at forfølge vores drømme. Og dygtige mennesker driver samfundets udvikling og gør Danmark rigere.

Vi skal derfor have gode uddannelser, som muliggør, at alle kan tage del i udviklingen af vores samfund.

I de seneste år er der gennemført en omfattende reform af folkeskolen. En reform af de gymnasiale uddannelser. Og erhvervsuddannelserne er under fornyelse. Der er indgået aftale med arbejdsmarkedets parter om 8.-10.000 flere praktikpladser om året i virksomhederne. Samtidig indfører vi fordelsuddannelser på områder, hvor virksomhederne har brug for arbejdskraft. Med fordelsuddannelserne får unge en højere sikkerhed for at kunne få en praktikplads på en virksomhed.

Det er aftalt, at voksen- og efteruddannelse skal drøftes med arbejdsmarkedets parter efter de kommende overenskomstforhandlinger for at skabe sammenhæng og effekt, så medarbejdere kan tilegne sig nye kompetencer i takt med arbejdsmarkedets udvikling.

Der er behov for at forbedre kvaliteten af alle dele af vores uddannelsessystem. Det er i fokus med de reformer, der er gennemført, og det fokus skal vi fastholde fremadrettet.

Vi skal samtidig sikre, at de unge tager en uddannelse, som der er brug for, og som giver dem jobmuligheder. Desværre træffer mange unge i dag et valg af uddannelse, som ikke tager hensyn til de fremtidige muligheder for beskæftigelse. For mange uddanner sig derfor til ledighed.

Da væksten i jobmulighederne fremadrettet især vil ske i erhvervslivet og ikke i den offentlige sektor, skal flere af de unge vælge en videregående uddannelse, der retter sig mod et job i en privat virksomhed. Det gælder særligt for unge med en lang videregående uddannelse. Det kræver bl.a., at uddannelsesinstitutionerne i højere grad har fokus på at uddanne kandidater til den private sektor.

Bedre kvalitet på alle niveauer i uddannelsessystemet og mere fokus på beskæftigelse i den private sektor kræver investeringer og prioriteringer.

Det danske SU-system er mere generøst end tilsvarende ordninger i andre lande, herunder i vores nordiske nabolande. Samtidig er vores SU-system under pres fra et stigende antal udlændinge, der søger den danske uddannelsesstøtte.

Der er derfor behov for at gøre SU-systemet mere modstandsdygtig mod pres udefra og justere SU'en og i stedet bruge nogle af de mange penge aktivt til at styrke vores uddannelser.

Regeringen ønsker derfor at omlægge uddannelsesstøtten til et mere robust system, hvor SU-stipendier og rentefrit SU-lån hver udgør halvdelen af det samlede beløb, de studerende får til rådighed fra staten.

Omlægningen betyder, at vi fortsat giver danske studerende forhold, så økonomien ikke bremser dem fra at studere. De færdiguddannede, der bliver i Danmark og arbejder, skal have et særligt beskæftigelsesfradrag i de første år, så de får lettere ved at betale deres SU-lån tilbage.

SU-omlægningen skal have virkning for dem, der starter på en uddannelse fra medio 2019.

Regeringen ønsker samtidig at oprette en stor kompetencepulje, som med midler fra SU-omlægningen skal finansiere et løft i danskernes kompetencer. Puljen skal bl.a. anvendes til projekter, udviklingsprogrammer og målrettede indsatser, der forbedrer kvaliteten i uddannelsessystemet, styrker den erhvervsrettede forskning og udvikling og understøtter en kompetenceudvikling, der forbedrer vores muligheder for at drage nytte af forskningsmæssige og teknologiske fornyelser. Det vil også bidrage til at øge værdiskabelsen og væksten i det danske samfund.

Gode uddannelser, der er brug for, og et mere robust SU-system

- Kompetencepulje på 1 mia. kr. om året fra 2019 til et løft i danskernes kompetencer: kvalitet i erhvervsuddannelser, videregående uddannelser, voksen- og efteruddannelse, styrket erhvervsrettet forskning og kompetencer inden for digitalisering.
- Omlægning af uddannelsesstøtten, så SU-stipendier og rentefrit SU-lån hver udgør halvdelen af det samlede beløb, de studerende får til rådighed. SU-stipendierne begrænses til normeret studietid. Samtidig får unge under uddannelse højere fribeløb ved studiejob og et øget beskæftigelsesfradrag, når man efter studierne kommer i arbejde.
- 8.-10.000 flere praktikpladser om året.
- Nedsættelse af et udvalg om den fremtidige indretning af universitetsuddannelserne. Bl.a. med henblik på, at flere af de færdiguddannede finder beskæftigelse i den private sektor.

7. Øget opsparing til en tryk alderdom

Det danske pensionssystem fremhæves ofte i internationale sammenligninger som et af verdens bedste.

Det skyldes, at det hviler på tre solide søjler: (a) den skattefinansierede folkepension mv., (b) ATP-ordningen og arbejdsmarkedspensionerne, som siden 1980'erne er blevet kraftigt udbygget, så stort set alle på det overenskomstdækkede arbejdsmarked i dag indbetaler pæne beløb til egen pensionsopsparing, og (c) den private pensionsopsparing, der er med til at sikre individuel fleksibilitet med hensyn til, hvor stor pension man ønsker i alderdommen.

Tilsammen giver disse tre søjler et godt fundament for fremtidens pensionssystem, men der er områder, hvor der er behov for at styrke vores gode og trykke pensionssystem.

Der er i dag omkring 750.000 voksne danskere, der slet ikke – eller ikke i tilstrækkeligt omfang – sparer op til deres alderdom. Det kan skyldes, at man i længere perioder har været uden for arbejdsmarkedet. Det kan skyldes, at man er på den uorganiserede del af arbejdsmarkedet og ikke indbetaler bidrag til en arbejdsmarkedspensionsordning. Og det kan skyldes, at man er selvstændig uden en pensionsordning.

Det er uhensigtsmæssigt både for fællesskabet og den enkelte. Den enkelte kommer til at stå økonomisk dårligere i sin alderdom og være mere afhængig af ydelser fra staten. Og fællesskabet må i for høj grad tage over og betale skattefinansierede supplerende ydelser til ældre med lav opsparing.

Vi skal derfor have igangsat en proces, så vi kommer derhen, at alle sparer op til deres alderdom. Regeringen ønsker, at der gradvist indføres en obligatorisk pensionsopsparing for personer uden eller med meget begrænsede pensionsindbetalinger.

Samtidig står vi med et samspilsproblem. For mange danskere kan det ikke betale sig at spare mere op til pension på livrente og ratepension. Den ekstra pensionsopsparing vil nemlig blive modgået af lavere offentlige ydelser som pensionist. Det kan medføre en mindre opsparing på disse ordninger, og det kan svække opbakningen til de obligatoriske arbejdsmarkedspensioner.

Derfor skal vi have taget fat på at afhjælpe samspilsproblemet, så det bedre skal kunne betale sig at spare op til alderdommen – over hele arbejdslivet og især i de sidste år, før man når pensionsalderen.

Øget opsparing til en tryk alderdom

- Gradvis indførelse af en obligatorisk pensionsopsparing for personer uden eller med meget begrænsede pensionsindbetalinger.
- PensionsBonus. Personer med indkomst over 300.000 får et ekstra jobfradrag, hvis de sparer op til deres alderdom.
- Ny alderssparingsordning skal øge tilskyndelsen til at spare op sidst i arbejdslivet.

Økonomiske reserver til tryghed

Vi skal sikre tilliden til dansk økonomi. Og vi skal have mulighed for at handle, når det er nødvendigt. Derfor fører regeringen en ansvarlig økonomisk politik.

Og derfor bruger vi ikke alle de midler, som vi skaber med helhedsplanen. Vi sætter også midler af til fremtidig tryghed for danskerne.

Regeringen vil afsætte to store reserver.

For det første har vi det akutte problem, at de nuværende ejendomsvurderinger er fejlbehæftede, og nogle borgere betaler deres boligskat på et forkert grundlag. Derfor vil der snart blive lavet et nyt og mere retvisende vurderingssystem. Det vil betyde, at nogle boliger vil blive vurderet lavere, andre højere. Regeringen vil i den forbindelse afsætte 24 mia. kr. frem mod 2025, som skal gå til tilbagebetaling til de boligejere, der historisk har betalt for meget i ejendomsskat på grund af forkerte vurderinger, og til at sikre tryghed for boligejerne ved overgangen til de nye ejendomsvurderinger.

For det andet afsætter vi en tryghedsreserve stigende til 13½ mia. kr. i 2025 til at håndtere en usikker fremtid. Vi skal have noget at stå imod med til uforudsete udgifter efter 2020. Der skal være plads til at håndtere udfordringer, vi ikke kender i dag. Det er der brug for med en verden, som er i hastig forandring og præget af usikkerhed. Det giver en robusthed til at foretage nødvendige forandringer.

Bredt samarbejde om et stærkere Danmark

Danmark er et dejligt land. Vi har et stærkt udgangspunkt. Det forpligter.

Vi har et ansvar for at gøre et stærkt Danmark endnu stærkere. Vi har en pligt for at passe på vores land og forandre for at forbedre vores samfund, så vi kan give den næste generation endnu bedre muligheder, end vi selv har. Det er regeringens ambition.

Derfor skal vi have et Danmark, der klarer sig endnu bedre i den internationale konkurrence, og hvor virksomhederne udvikler attraktive og vellønnede job. Et Danmark, hvor vi både kan styrke den nære velfærd i familierne og finansiere vores fælles, offentlige kernevelfærd. Et trygt Danmark, hvor vi har styr på flygtningestrømmen. Et Danmark, hvor den helt almindelige hårdt arbejdende dansker vil få en pæn indkomstfremgang, lavere skat, bedre kernevelfærd, mere tryghed og flere muligheder.

Regeringen appellerer til alle Folketingets partier om at tage ansvar og stå sammen om løsninger, der gør Danmark stærkere og mere robust.

HELHEDSPAN - FOR ET STÆRKERE DANMARK

2015/16:16

Publikationen kan bestilles hos:

Rosendahls a/s
Herstedvang 10
2620 Albertslund
Tlf. 43 22 73 00
Distribution@rosendahls.dk
rosendahls.dk

**Henvendelse om publikationen
kan i øvrigt ske til:**

Finansministeriet
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K
Tlf. 33 92 33 33
fm@fm.dk

Omslag: Kontrapunkt
Tryk: Rosendahls a/s
Oplag: 4.500
ISBN: 978-87-93214-96-5

Elektronisk Publikation:
ISBN: 978-87-93422-03-2

Publikationen kan hentes på
Finansministeriets hjemmeside:
fm.dk

The Strict Father Family

The father's job is to protect and support the family. Children are to respect and obey him. The father's moral duty is to teach his children right from wrong, with punishment that is typically physical and can be painful when they do wrong. It is assumed that parental discipline in childhood is required to develop the internal discipline that adults will need in order to be moral and to succeed. Morality and success are linked through discipline. This focus on discipline is seen as a form of love—"tough love."

The mother is in the background, not strong enough to protect and support the family or fully discipline the children on her own. Her job is to uphold the authority of the father and to care for and comfort the children. As a "mommy," she tends to be overly soft-hearted and might well coddle or spoil the child. The father must make sure this does not happen, lest the children become weak and dependent.

Competition is necessary for discipline. Children are to become self-reliant through discipline and the pursuit of self-interest. Those who succeed as adults are the good (moral) people and parents are not to "meddle" in their lives. Those children who remain dependent - who were spoiled, overly willful, or recalcitrant - undergo further discipline or are turned out to face the discipline of the outside world.

When everyone is acting morally and responsibly, seeking their own self-interest in a self-disciplined fashion, everyone benefits. Thus, instilling morality and discipline in your children is also acting for the good of society as a whole.

The Nurturant Parent Family

In the Nurturant Parent family, it is assumed that the world is basically good. And, however dangerous and difficult the world may be at present, it can be made better, and it is your responsibility to help make it better. Correspondingly, children are born good, and parents can make them better, and it is their responsibility to do so. Both parents (if there are two) are responsible for running the household and raising the children, although they may divide their activities. The parents' job is to be responsive to their children, nurture them, and raise their children to nurture others. Nurturance requires empathy and responsibility.

In the Nurturant Parent family, the highest moral values are Empathy and Responsibility. Effective nurturing requires empathy, which is feeling what someone else feels - parents have to figure out what all their baby's cries mean in order to take care of him or her. Responsibility is critical, since being a good nurturer means being responsible not only for looking after the well-being of others, but also being responsible to ourselves so that we can take care of others. Nurturant parents raise children to be empathetic toward others, responsible to themselves, and responsible to others who are or will be in their care. Empathy connects us to other people in our families, our neighborhoods, and in the larger world. Being responsible to others and oneself requires cooperation. In society, nurturant morality is expressed as social responsibility. This requires cooperation rather than competition, and a recognition of interdependence.